MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

INETA GUŠČIUVIENĖ
(BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS STUDIJŲ PROGRAMA)

PAGREITINTAS PROCESAS: TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Doc. dr. Jolanta Zajančkauskienė

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS 3
1. PAGREITINTO PROCESO BENDROJI CHARAKTERISTIKA 7
1.1. Pagreitintas procesas kaip viena iš supaprastinto proceso formų, jo paskirtis 7
1.2. Pagreitinto proceso ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso skirtumai 11
1.3. Pagreitinto proceso reguliavimas užsienio valstybių baudžiamuosiuose procesuose 16
2. IKITEISMINIS TYRIMAS PAGREITINTO PROCESO TVARKA: TEISINIO REGULIAVIMO IR TAIKYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI 20
2.1. Pagreitinto proceso taikymo sąlygos 20
2.2. Pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka 26
3. TEISMINIS BYLOS NAGRINĖJIMAS PAGREITINTO PROCESO TVARKA: TEISINIO REGULIAVIMO IR TAIKYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI 35
3.1. Bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme teisinis reguliavimas ir praktinis taikymas 35
3.1.1. Teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą 39
3.1.2. Teismo sprendimas perduoti bylą prokurorui 44
3.1.3. Teismo veiksmai, nustačius, jog bylos aplinkybės nėra aiškios 48
3.2. Bylos nagrinėjimas apeliacinės ir kasacinės instancijos teismuose 54
IŠVADOS 57
PASIŪLYMAI 59
LITERATŪROS SĄRAŠAS 60
ANOTACIJA 64
ANNOTATION 64
SANTRAUKA 65
SUMMARY 66
PRIEDAI 67
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 71

ĮVADAS

Pagreitintas procesas – viena iš baudžiamojo proceso supaprastinimo formų, kuomet sutrumpinant ikiteisminį tyrimą, procesas užbaigiamas greičiau, efektyviau ir optimaliau. Tiek kaltinamajam, nukentėjusiajam, jų artimiesiems, tiek ir valstybę atstovaujančioms institucijoms baudžiamojo proceso tyrimo greitumas ir efektyvus teisingumo įgyvendinimas yra vienas iš svarbiausių prioritetų. Vieniems tai siekis greičiau sužinoti baudžiamojo proceso baigtį, sumažinti proceso metu patiriamą stresą ir įtampą, kitiems greitumas siejasi su ekonomiškumo principu ir žmogiškųjų resursų taupymu. Tam, kad toks procesas netaptų nekompetencijos ar aplaidumo atspindžiu, sukuriamos baudžiamojo proceso normų specialiosios taisyklės, kurių laikymasis turėtų užtikrinti pagreitinto proceso kokybę, o nagrinėtinos aplinkybės tiriamos greičiau dėl to, jog yra aiškios ir jų nustatymas nereikalauja naudoti sudėtingos tyrimo metodikos.

Tiriama problema. 2013 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos Seimas (toliau – Įstatymų leidėjas; Seimas) priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau ir Baudžiamojo proceso kodeksas, BPK) pakeitimus[1], kuriais buvo atnaujinta didžioji dalis pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodomas pakeitimų tikslas – *„sumažinti nuostatų, per daug formalizuojančių baudžiamąjį procesą, [...] efektyviau įgyvendinti BPK 2 straipsnyje numatytą principą per trumpiausią laiką atlikti tyrimus ir atskleisti nusikalstamas veikas, optimizuoti ir supaprastinti baudžiamąjį procesą, [...] padidinti praktines galimybes taikyti pagreitintą procesą“*[2]. Detaliau panagrinėjus naujas teisės normas, galima pastebėti, jog jos atnešė gana daug sumaišties ir neaiškumo. Įstatymo leidėjas, siekdamas padidinti realias prokuroro galimybes procesą užbaigti pagreitinto proceso tvarka ir taip paspartinti patį baudžiamąjį procesą, sudarė galimybes aiškinti normas skirtingai. Pavyzdžiui, viena iš šiame darbe svarstytinų problemų yra BPK 426 straipsnio 2 dalies nuostatos, nurodančios, jog prokuroras su pareiškimu teismui pateikia ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, jeigu buvo atliekami proceso veiksmai. Atrodo, jog galima ir tokia situacija, kuomet neatlikus ikiteisminio tyrimo veiksmų, kreipiamasi į teismą pagreitinto proceso

[1] Baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 120, 121, 126, 132, 139, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 131(1), 430(1) straipsniais ĮSTATYMAS. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 75-3769.

[2] Aiškinamasis raštas “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 82, 120, 121, 126, 132, 139, 167, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 407, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 9^1, 131^1, 430^1 straipsniais įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 64^1 straipsniu įstatymo projekto”. 2012, XIP-4759.

tvarka, tačiau kaip matysime vėliau, teismų praktika laikosi kitokios nuomonės. Darbe analizuojama ir kita svarbi problema - teismo sprendimo atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka apskundimo galimybė, kadangi BPK įtvirtintos atskiros normos skirtingai reglamentuoja teismo sprendimo atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka neskundžiamumo klausimą. BPK nenumatyta ir tai, kaip turėtų elgtis teismas, nustatęs, jog bylos aplinkybės nėra aiškios. Šie ir kiti probleminiai klausimai bus gvildenami tolimesniuose skyriuose, ieškomi sprendimų būdai ir teikiami pasiūlymai.

Tiriama problema yra susijusi su pagreitinto proceso teisiniu reguliavimu ir jo taikymu, todėl darbe keliamas klausimas, kokią įtaką naujausi BPK pakeitimai daro pagreitinto proceso taikymui praktikoje?

Baigiamojo darbo aktualumas. Pasirinktai temai iki šiol skirta mažai dėmesio, ji nėra nagrinėta mokslininkų darbuose, tačiau yra labai svarbi praktiniu aspektu, kadangi kai kurie priimti pakeitimai yra painūs. Nors naujoji pagreitinto proceso taikymo praktika dar labai trumpa, tačiau vertinga, siekiant išanalizuoti ir įvertinti naujausių pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų įtaką praktikai. Tik išanalizavus ir atsakius į rūpimus klausimus, galima daryti išvadas apie pakeitimus ir apie pačią pagreitinto proceso kaip supaprastintos baudžiamosios procesinės formos naudą ir reikalingumą.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Apie pagreitintą procesą rašoma Lietuvos autorių G. Godos, M. Kazlausko ir kitų autorių darbuose, tačiau juose daugiausia dėmesio skirta supaprastintos baudžiamosios procesinės formos problematikai, jos tobulinimo klausimams. Plačiausiai pagreitintas procesas buvo nagrinėjamas mokslininko Doc. R. Jurgaičio darbuose, detaliai tyrinėjant ne tik supaprastintą baudžiamąją procesinę formą apskritai, bet taip pat ir visapusiškai analizuojant pagreitintą procesą. Apie pagreitinto proceso teorines ir taikymo problemas rašoma ir užsienio autorių (D. Burhoff, J. Fionda, M. Lemke ir kt.) darbuose.

Temos naujumas siejamas su naujai įsigaliojusiais pagreitinto proceso pakeitimais, kurie dar nėra detaliai tyrinėti ir analizuoti, todėl šis mokslinis darbas yra tiriamasis, kuriame siekiama atskleisti ir išanalizuoti pagreitinto proceso teorinius ir praktinius aspektus, pateikti problemų sprendimo pasiūlymus.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis baigiamasis darbas turės įtakos ieškant problemų sprendimų, nagrinėjant šią temą baudžiamojo proceso teisės mokslininkams ir tobulinant BPK XXXI skyriaus antro skirsnio normas. Darbe bus pateikti pasiūlymai Įstatymų leidėjui dėl teisės normų pakeitimų, sprendžiant teismo sprendimo atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos

nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka apskundimo galimybę bei teismo veiksmus, nustačius, jog bylos aplinkybės nėra aiškios.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šio darbo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų, teorijos ir praktikos santykį, atskleidžiant pagreitinto proceso kaip supaparastintos baudžiamosios procesinės formos veiksmingumą, siekiant įgyvendinti pagreitinto proceso paskirtį.

Tyrimo tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

1) Atskleisti pagreitinto proceso esmę ir pagrindinius bruožus, palyginti pagreitintą procesą su teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesu;
2) Palyginti Lietuvos pagreitinto proceso baudžiamąją procesinę formą su užsienio valstybėse taikomais pagreitintais procesais;
3) Išanalizuoti ikiteisminį tyrimą ir teisminį bylos nagrinėjimą pagreitinto proceso tvarka;
4) Atskleisti pagreitinto proceso teisinio reguliavimo ir taikymo probleminius aspektus;

Tyrimo metodika.

Sisteminės analizės metodas naudojamas siekiant atskleisti pagreitinto proceso esmę platesniame – baudžiamojo proceso - kontekste. Analizuojant pagreitinto proceso šaltinius sistemiškai, atskleidžiama temos problematika, tiriami teisės normų tarpusavio ryšiai, įstatymo, teorijos ir praktikos santykis.

Lyginamuoju metodu palyginamos supaprastintos baudžiamosios procesinės formos (pagreitintas procesas ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas), pagreitintas procesas ir kai kurių užsienio valstybių pagreitinti procesai.

Loginio-analitinio ir lingvistinio metodo pagalba analizuojami pagreitinto proceso teisinio reguliavimo trūkumai ir privalumai, daromos išvados ir teikiami pasiūlymai.

Dokumentų analizės metodas naudojamas analizuojant ir vertinant teismų sprendimus, priimtus baudžiamosiose bylose, pradėtose dėl proceso užbaigimo pagreitinto proceso tvarka.

Anketinis metodas taikytas pateikiant internetinę anoniminę apklausą ikiteisminio tyrimo pareigūnams bei prokurorams, taikantiems pagreitintą procesą, siekiant išsiaiškinti kaip pagreitinto proceso teisės normos taikomos praktikoje. Šioje internetinėje anoniminėje apklausoje dalyvavo 223 respondentai, iš kurių 100 ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir 123 prokurorų (žiūrėti darbo Priedą Nr.1). Į anketos klausimus minėti pareigūnai atsakinėjo internetinio ryšio priemonėmis, puslapyje www.manoapklausa.lt[3]. Anketos reprezentatyvumą

[3] Magistro baigiamojo darbo *Pagreitintas procesas: teoriniai ir praktiniai aspektai* tiriamosios dalies apklausa [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2015-04-15]. <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/674641833/>.

lemia ne tik dalyvavusių pareigūnų skaičius, bet taip pat ir populiacija pagal pareigūnų darbo vietą.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis (ją sudaro 3 skyriai, 8 poskyriai ir 5 skyreliai), išvados ir pasiūlymai. Pridedamas naudotos literatūros sąrašas, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, priedų sąrašas bei sąžiningumo deklaracija.

Dėstomosios dalies pirmasis skyrius yra teorinis, jame aptariama pagreitinto proceso esmė, taikymo pagrindai, lyginamas Lietuvos pagreitintas procesas su teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesu, o taip pat ir su pasirinktų užsienio valstybių pagreitintais procesais. Taigi, šio skyriaus esmė – susipažinti su pagreitintu procesu kitų baudžiamųjų procesų kontekste, atskleisti pagreitinto proceso požymius ir paskirtį. Antrasis ir trečiasis skyriai yra skirti tyrimo aptarimui, praktikos nagrinėjimui, problemų kėlimui ir sprendimų ieškojimui. Šiuose skyriuose siekiama palyginti pagreitinto proceso teisinį reguliavimą su praktiniu jo taikymu, atskleisti problemas, su kuriomis susiduriama. Įvertinti pagreitinto proceso realų veiksmingumą.

Ginamieji teiginiai. Dabartinis pagreitinto proceso teisinis reguliavimas nėra tinkamas, siekiant įgyvendinti pagreitinto proceso paskirtį.

1. PAGREITINTO PROCESO BENDROJI CHARAKTERISTIKA

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau ir LAT) 2004 m. nutarime išaiškino, kad *„Tinkamas BPK normų, reglamentuojančių bylų supaprastintą procesą, taikymas leidžia pasiekti baudžiamojo proceso paskirtį bei užtikrina proceso greitumo principo, įtvirtinto Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 3 dalies c punkte, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 2 dalyje, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje „Dėl kriminalinės justicijos supaprastinimo*“, *įgyvendinimą. Nagrinėjant bylas supaprastinto proceso tvarka turi būti laikomasi baudžiamojo proceso principų, užtikrintos baudžiamojo proceso įstatymo garantuotos įtariamojo, kaltinamojo, nukentėjusiojo ir kitų asmenų teisės, visuomenės ir valstybės interesai, tinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas“* [4]. Svarbu, atskleidus pagreitinto proceso esmę, nustatyti ar dabartinis BPK normų reglamentavimas yra tinkamas siekiamiems tikslams pasiekti. Todėl šiame skyriuje bus kalbama apie baudžiamąjį procesą, apie baudžiamosios procesinės formos bendrąjį modelį, apie pagreitinto proceso prigimtį bei paskirtį. Taip pat patyrinėsime pagreitintą procesą Lietuvos baudžiamojo proceso kontekste, apžvelgsime esminius supaprastintų baudžiamųjų procesinių formų skirtumus ir kaip reglamentuojamas pagreitintas procesas užsienio valstybių baudžiamuosiuose procesuose.

1.1. Pagreitintas procesas kaip viena iš supaprastinto proceso formų, jo paskirtis

Baudžiamasis procesas suprantamas kaip „*nusikalstamų veikų tyrimas ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimas teisme, vykstantis įstatymo nustatyta tvarka*“[5]. Atliekant proceso veiksmus ir priimant sprendimus turi būti laikomasi proceso formos reikalavimų. *„Proceso forma tradiciškai suvokiama kaip įstatymo nustatytos taisyklės, kurios įpareigoja atlikti proceso veiksmus ir priimti sprendimus, laikantis norminiuose teisės aktuose nustatytų sąlygų, tvarkos ir nuoseklumo“* [6]. Todėl galima teigti, jog nusikalstamos veikos tyrimas ir bylos nagrinėjimas priklauso nuo tinkamai pritaikytos proceso formos, nes tik tinkamai pritaikius įstatyme numatytas taisykles, galima pasiekti baudžiamojo proceso tikslus ir įgyvendinti baudžiamojo

[4] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą“. *Infolex* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2015-03-10]. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=42394>.

[5] Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P., *Baudžiamojo proceso teisė (2-oji pataisyta ir papildyta laida)*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 11.

[6] *Ibid.*, p. 559.

proceso paskirtį. Pažymėtina tai, jog „*procesinė forma nėra savitikslė, - ji yra priemonė veiksmingai siekti baudžiamojo proceso tikslų, įgyvendinti jo paskirtį ir užtikrinti asmenų teises baudžiamajame procese. Kitaip tariant, procesinę formą turi lemti baudžiamojo proceso turinys, o ne atvirkščiai*“[7]. Tiriant ir nagrinėjant bylą, turi būti atsižvelgiama į konkrečias bylos aplinkybes ir tik tada pasirenkama konkreti procesinė forma. Kaip jau žinome, be įprastinės procesinės formos gali būti taikomos ir specifinės, kitaip tariant išimtinės, procesinės formos (privataus kaltinimo bylų procesas, bylų dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų procesas, bylų supaprastintas procesas ir kt.), kurios, numatydamos išimtis iš įprastinio baudžiamojo proceso, numato specialias taisykles ir sąlygas, kurių privalu laikytis siekiant tinkamai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą. Svarbu, jog nebūtų piktnaudžiaujama šiomis specifinėmis procesinėmis formomis, kadangi priešingu atveju, netinkamai pritaikius specialias taisykles, priimamas neteisingas teismo sprendimas, galintis pažeisti proceso dalyvių teises.

Paprastai baudžiamasis procesas vyksta laikantis įprastinės baudžiamosios procesinės formos nustatytų taisyklių. Tai reiškia, jog tokio proceso metu yra laikomasi visų proceso etapų ir stadijų, atliekamas išsamus ikiteisminis tyrimas, byla nagrinėjama teisme pagal visas bendrasias taisykles. Atkreiptinas dėmesys, jog tam tikrais atvejais yra padaromos visuomenei mažiau pavojingos nusikalstamas veikos, arba tokios veikos, kurios nereikalauja išsmaus tyrimo, nes nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios, įtariamasis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką, atlygina žalą ir kt. Tokiais atvejais nėra tikslinga laikytis visų įprastinių proceso formos taisyklių, kadangi nustatyti tiesą byloje bei tinkamai užtikrinti proceso dalyvių teises galima daug greičiau ir efektyviau ir dėl to nebūtina laikytis sudėtingoms situacijoms privalomo proceso veiksmų atlikimo nuoseklumo ir tvarkos. Dėl šios priežasties baudžiamajame procese yra išskiriamas procesas, vadinamas supaprastintu baudžiamuoju procesu. Lietuvos patirtis ir užsienio valstybių praktika supaprastinto proceso srityje, lėmė šio proceso, o kartu ir pagreitinto proceso, atsiradimą.

Baudžiamojo proceso teisės mokslininkas R. Jurgaitis daug dėmesio skyrė naujos supaprastintos baudžiamosios procesinės formos tyrinėjimui ir pasiūlė ją apibrėžti kaip „*vieną iš baudžiamųjų procesinių formų, pagal kurią yra tiriamos ir nagrinėjamos įstatymu apibrėžtos nusikalstamos veikos, laikantis bendrų baudžiamojo proceso normų, su išimtimis, kurios leidžia paspartinti bei kitaip optimizuoti baudžiamąjį procesą, nepažeidžiant baudžiamojo proceso*

[7] Ažubalytė R., Baudžiamojo proceso tendencijos: formų diferenciacija. Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai. Recenzuotų mokslininkų straipsnių baudžiamosios teisės, bausmių vykdymo ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. Vilnius: Registrų centras, 2014, p. 229.

principų bei procesinių garantijų“[8]. Atkreiptinas dėmesys, jog šio proceso formos gali būti taikomos tik konkrečiais, įstatyme įtvirtintais atvejais, ir tik esant numatytų sąlygų visetui. Bet kuri iš minėtų sampratų patvirtina tai, jog supaprastintu procesu siekiama pagreitinti ir kitokiais būdais optimizuoti baudžiamąjį procesą ir taip užtikrinti proceso greitumo ir efektyvumo principus. Kaip jau minėta, supaprastintas procesas susijęs ne tik su trumpesnių terminų tam tikriems veiksmas atlikti ar stadijoms užbaigti nustatymu, bet tai pat su tam tikrų stadijų, pavienių ar tam tikrų tyrimo veiksmų atsisakymu, tam tikrų procesinių garantijų apribojimu ar net atsisakymu. Šiuo procesu taip pat siekiama sumažinti baudžiamojo proceso formalizmą, procesą padaryti veiksmingesnį, sudarant sąlygas kuo mažesnėmis intelektinėmis ir materialinėmis sąnaudomis įgyvendinti baudžiamojo proceso paskirtį.[9]

Supaprastintas procesas turi tik jam būdingus požymius, pagrindžiančius jo išskirtinumą tiek iš bendrosios procesinės formos, tiek iš kitų specifinių procesinių formų. Šie požymiai baudžiamojo proceso teisėje yra įvardijami kaip formaliųjų ir vertinamųjų požymių visuma, kurių pagrindu egzistuoja supaprastinto baudžiamojo proceso institutas, o jį sudarančių teisės normų tikslas yra kuo spartesnis ir veiksmingesnis baudžiamojo proceso paskirties įgyvendinimas. Pirmasis supaprastinto proceso požymis – įstatymais nustatomas formalusis požymis, kuris yra būtina sąlyga, siekiant taikyti supaprastinto proceso normas. Kitaip tariant, tai yra Baudžiamojo kodekso (toliau ir BK) specialiosios dalies straipsniai, įtvirtinantys nusikalstamų veikų sudėtis, kurias atitinkančias veikas baudžiamojo proceso įstatymas leidžia tirti ir nagrinėti supaprastinta tvarka. Vėliau, analizuojant pagreitintą procesą, matysime, jog šio proceso formalusis požymis yra bylos teismingumas apylinkės teismui, todėl pagreitinto proceso tvarka galima tirti ir nagrinėti tik tas veikas, kurios pagal BK priskirtinos ne pavojingesniems kaip apysunkiems nusikaltimams, o išimtiniais atvejais, ir kai kuriems sunkiems nusikaltimams. Visi kiti požymiai yra laikomi vertinamaisiais – tai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas, kaltinamojo prisipažinimas, kitų baudžiamojo proceso dalyvių pozicija dėl proceso baigties bei kiti turintys reikšmės veiksniai, galintys lemti greitesnę bei paprastesnę nusikalstamos veikos tyrimo ir nagrinėjimo tvarką. Kiekvieną iš šių požymių vertina tiek prokuroras, inicijuodamas supaprastintą procesą, tiek teismas, spręsdamas bylos nagrinėjimo šia tvarka klausimą. Pavyzdžiui, įtariamojo (kaltinamojo) nesutikimas su baudžiamojo proceso baigtimi teismo baudžiamuoju įsakymu pats savaime nereiškia, jog šios supaprastinto procesinės formos taikymas yra negalimas, kadangi kartais toks įtariamojo (kaltinamojo) nesutikimas dar

[8] Jurgaitis R. *Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus teisės universitetas, 2004, p. 20.

[9] Ažubalytė, R.; Jurka, R.; Šalčius, M.; Zajančkauskienė, J. *Baudžiamojo proceso teisė: metodinė priemonė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 40-41.

gali būti vertinamas, ar jis yra tikrai teisėtas ir pagrįstas. Taigi, minėti požymiai atskiroje supaprastinto proceso formoje yra sukonkretinami ir priskirtini tik tai supaprastintai procesinei formai. Pagreitinto proceso formalųjį ir vertinamuosius požymius įtvirtina pats BPK, kurio 426 straipsnyje yra numatytos pagreitinto proceso taikymo sąlygos.[10] Toliau panagrinėsime pagreitintą procesą kaip supaprastintą baudžiamąją procesinę formą.

Pagreitintas procesas Lietuvoje buvo pirmą kartą įtvirtintas 2002 m. BPK (įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d.). Jame reglamentuotos dvi supaprastinto baudžiamojo proceso formos – teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas ir pagreitintas procesas. Tiesa, tai nereiškia, jog iki šio įstatymo priėmimo Lietuvoje nebuvo taikomos jokios supaprastintos baudžiamosios procesinės formos. Priešingai, pagreitinto proceso institutas formavosi iš lėto. Jo atsiradimą įtakojo sumarinis procesas, atsiradęs dar 1992 metais, o pastarąjį – sovietiniais laikais atsiradusi supaprastinta baudžiamoji procesinė forma – medžiagos ikiteisminis paruošimas protokoline forma.

Baudžiamojo proceso teisės mokslininkai pateikia tokį pagreitinto proceso apibrėžimą: *„Pagreitintas procesas – tai supaprastinta baudžiamoji procesinė forma, taikoma apylinkės teismui teisminguoms baudžiamosioms byloms dėl nusikalstamų veikų, kurių padarymo aplinkybės yra aiškios, prokurorui suteikiant galimybę kreiptis į teismą dėl bylos nagrinėjimo teisme ne vėliau kaip per Baudžiamojo proceso kodekso nustatytą terminą, pateikiant ikiteisminio tyrimo medžiagą, jeigu buvo atliekami proceso veiksmai“* [11]. Pagreitintą procesą Lietuvoje reglamentuoja BPK XXXI skyriaus 2 skirsnyje įtvirtintos teisės normos. Išanalizavus supaprastinto proceso paskirtį, galima teigti, jog bendriausia prasme pagreitintas procesas yra skirtas pagreitinti baudžiamąjį procesą, kuo ekonomiškiau ir operatyviau įvykdyti teisingumą. Atkreiptinas dėmesys, jog šis procesas pasižymi specialiosiomis taisyklėmis ne viso baudžiamojo proceso metu, t.y. jam taikomos bendrojo baudžiamojo proceso teisės normos su išimtimis, numatytomis ikiteisminio tyrimo stadijoje bei bylos nagrinėjime pirmosios instancijos teisme. Bylai atkeliavus į teismą, ji nagrinėjama pagal bendrasias bylos nagrinėjimo taisykles, išskyrus pirmąjį – parengiamąjį - teismo posėdį, kuriam taip pat taikomos specialios taisyklės. Teisme gavus prokuroro pareiškimą, teismo posėdis turi būti rengiamas tuoj pat, atsiradus kliūčių – ne vėliau kaip per 14 dienų nuo prokuroro pareiškimo dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka gavimo teisme dienos. Toliau, jei kaltinamasis nepageidauja laiko pasirengti gynybai, vyksta teisiamasis posėdis. Jei kaltinamasis paprašo bylos nagrinėjimą surengti vėliau, motyvuodamas, jog jam reikia laiko pasirengti gynybai, privalo nurodyti ir laiką, reikalingą

[10] Ažubalytė, R.; Jurka, R.; Šalčius, M.; Zajančkauskienė, J. *Supra* note 9, p. 42-45.

[11] Ažubalytė, R.; Jurka, R.; Šalčius, M.; Zajančkauskienė, J. *Ibid*., p. 262.

pasirengti gynybai. Šios specialiosios taisyklės parodo, kad teigti, jog teisminis nagrinėjimas pagreitintame procese yra visiškai identiškas kaip bendrajame baudžiamajame procese, negalima.

Nepaisant išimčių, numatytų bylų procese pirmosios instancijos teisme, pagreitinto proceso paskirtis yra užtikrinti kaip įmanoma greitesnį ikiteisminį tyrimą, esant aiškioms nusikaltimos veikos aplinkybėms, kad veiką padaręs asmuo būtų kuo greičiau teisiamas ir procesas nebūtų vilkinamas. Tai naudinga tiek kaltinamajam, tiek pačiai valstybei, kadangi trumpesnis ikiteisminis tyrimas įtakoja ekonomiškumo, racionalumo ir greitumo principų įgyvendinimą, mažina proceso išlaidas bei įrodymų išnykimo galimybę, o kaltinamajam užtikrina jo teisę į greitą bylos ištyrimą. Galima paminėti ir tai, kad pagreitinto proceso dėka valstybės įgaliotos institucijos per tą patį laiką gali ištirti daugiau baudžiamųjų bylų, nei jas tirtų laikantis vien bendrojo baudžiamojo proceso nuostatų. Bet kokiu atveju, greitas baudžiamasis procesas gali vykti tik tuo atveju, jeigu nėra jokios pagrįstos abejonės, jog sprendžiant tiesios nustatymo klausimą, gali būti padaryta esminių klaidų. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagreitintas procesas labiausiai savo tikslus pasiekia, jei po greito ikiteisminio tyrimo byla teisme išnagrinėjama taip pat greičiausiais terminais, BPK netgi numato galimybę tą padaryti tą pačią dieną, kai gaunamas prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Apibendrinus tai, galima teigti, jog nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas sąlygoja trumpą ikiteisminį tyrimą (jei nusprendžiama, kad jis apskritai yra reikalingas), o šis - greitesnį bylos nagrinėjimą teisme, efektyviai įgyvendinant BPK paskirtį.

1.2. Pagreitinto proceso ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso skirtumai

Siekiant geriau suprasti pagreitinto proceso institutą, šiame poskyryje plačiau panagrinėsime bendrojo baudžiamojo proceso modelio, teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso ir pagreitinto proceso skirtumus. Kaip jau buvo minėta, pagreitintas procesas ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas priskiriami bylų supaprastintam procesui. Jų teisinis reguliavimas numatytas BPK XXXI skyriuje (418 - 432 straipsniai). Esminis šių procesų skirtumas nuo bendrojo baudžiamojo proceso yra toks, jog taikant supaprastintas formas, yra vadovaujamasi specialiosiomis taisyklėmis, numatančiomis išimtis iš bendrųjų baudžiamojo proceso normų ir taip supaprastinamas pats procesas, kadangi greičiau priimamas teismo sprendimas kaltinamojo atžvilgiu. Esminis supaprastintų baudžiamųjų procesų skirtumas yra toks, kad pagreitintu procesu yra supaprastinama ikiteisminio tyrimo stadija ir bylos parengimo nagrinėti teisme etapas, o teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesu – bylos nagrinėjimas teisme, atsisakant įprastinio teisiamojo posėdžio. Atskiros supaprastintų procesų taikymo sąlygos

šiame poskyryje nebus nagrinėjamos, kadangi pagreitinto proceso sąlygas analizuosime sekančiame skyriuje, todėl šioje dalyje bus atkreipiamas dėmesys tik į minėtų procesų esminius skirtumus.

Bendrajame baudžiamajame procese ikiteisminis tyrimas gali būti pradėtas dėl nusikalstamų veikų, dėl kurių padarymo kaltininkas nežinomas, veikos padarymo aplinkybės nėra aiškios, gali trukti tam tikrų duomenų, nusikalstamos veikos požymių ir pan. Tuo tarpu siekiant taikyti supaprastintus procesus, yra svarbus aplinkybių aiškumas, o taip pat ir kaltininkas. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesui yra reikalingos visos šios sąlygos:

1) Įtvirtinta BPK 418 straipsnio 1 dalyje „*Dėl nusikalstamų veikų, už kurių padarymą gali būti skiriama kaip vienintelė ar alternatyvinė bet kuri bausmė, išskyrus atvejus, kai už nusikalstamą veiką gali būti skiriamas tik terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos [...]*“;

2) Tame pačiame straipsnyje numatyta ir kita sąlyga – „*kaltininkas atlygina ar pašalina padarytą žalą, jeigu žala buvo padaryta, arba įsipareigoja tokią žalą atlyginti ar pašalinti*“;

3) Bylos aplinkybių aiškumas (BPK 423 straipsnio 1 dalis);

4) Yra prokuroro iniciatyva užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu, o kaltinamasis tam neprieštarauja (BPK 418 straipsnio 3 dalis);

5) Nėra paduoto nukentėjusiojo skundo dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu arba jis nebuvo patenkintas (BPK 418 straipsnio 4 dalis);

6) Kaltinamasis sutinka su bausmės paskyrimu teismo baudžiamuoju įsakymu ir nepateikia prašymo surengti bylos nagrinėjimą teisme (422 straipsnio 1 dalis).

Pirmoji sąlyga laikoma formaliaja, o visos kitos – vertinamosios. Tai reiškia, jog pastaruosius teismas kiekvieną kartą vertina individualiai, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes. Net ir tuo atveju, kai prokurorui atrodo, jog bylos aplinkybės yra aiškios, teismui gali atrodyti priešingai ir jei kilusias abejones galima pašalinti tik nagrinėjimo teisme metu, teisėjas, remdamasis BPK 423 straipsnio jam suteikta teise, priima nutartį perduoti bylą nagrinėti teisme. Galima pastebėti, jog pagreitintą procesą ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą sieja tik du pagrindai, t.y. aplinkybių aiškumo reikalavimas ir prokuroro diskrecinė teisė taikyti atitinkamą procesą. Pagrindinis šių procesų skirtumas tas, kad teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procese ikiteisminis tyrimas vyksta bendra tvarka, vadovaujamasi bendrosiomis ikiteisminio tyrimo taisyklėmis, suformuluojant valstybinį kaltinimą ir išsamiai surenkant ikiteisminio tyrimo medžiagą. Baudžiamojo įsakymo esmę puikiai iliustruoja mokslininko R. Jurgaičio teiginys, jog *„Teismo baudžiamojo įsakymo proceso paskirtis yra įgyvendinama be bylos nagrinėjimo teisme, kur laikomasi visų baudžiamojo proceso principų ir procesinių*

garantijų“[12]. Tuo tarpu pagreitinto proceso atveju, remiantis įstatyme įtvirtintomis nuostatomis, ikiteisminis tyrimas reikalingas tiek, kiek prokuroras mano yra būtina, kad būtų surinkti tam tikri duomenys, pagrindžiantys nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumą. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog įstatymas net nereikalauja atlikti proceso veiksmų, tad pagreitinto proceso atveju į teismą gali būti kreipiamasi ir nepateikiant jokios ikiteisminio tyrimo medžiagos, jei nebuvo atlikti jokie proceso veiksmai.

Nors teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procese ikiteisminio tyrimo stadijoje vadovaujamasi bendrosiomis normomis, vis tik BPK 418 ir 419 straipsniuose yra įtvirtinta keletas išimčių.Viena jų – prokuroras, užbaigęs ikiteisminį tyrimą, surašo ne kaltinamąjį aktą, bet pareiškimą dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu. Šios procesinės formos pasirinkimas yra prokuroro teisė, kurią jis gali įgyvendinti tik esant visoms minėtoms teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso taikymo sąlygoms. Iš esmės toks pareiškimas, atitinkantis jam keliamus reikalavimus, savo procesine reikšme prilygsta kaltinamajam aktui. Susiklosčius situacijai, kai bylos aplinkybės nėra aiškios arba yra kaltinamojo prašymas su reikalavimu surengti bylos nagrinėjimą teisme, priimamas sprendimas nagrinėti bylą teisme. Remiantis BPK 425 straipsnio 2 dalimi, bylos nagrinėjimas teisme vyksta pagal bendrasias BPK numatytas taisykles su išimtimi, kad nagrinėjimo teisme metu kaltinimo esmę prokuroras išdėsto remdamasis pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu. Galima paminėti momentą, kuomet Klaipėdos miesto apylinkės teismas su prašymu kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą (toliau – Konstitucinis Teismas) dėl BPK 425 straipsnio 2 dalies galimo prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai (toliau - Konstitucija). Konstitucinis Teismas savo nutarime konstatavo, jog esminę reikšmę turi tai, ar „*prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu yra tie elementai, iš kurių kaltinamasis gali žinoti, kuo yra kaltinamas, ir suvokti kaltinimo esmę. Be to, iš teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso grįžus į bendrąjį baudžiamąjį procesą kaltinamasis gauna ir prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nuorašą, iš kurio jis žino, kuo yra kaltinamas ir kuo yra grindžiamas kaltinimas. O tais atvejais, kai iš teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso į bendrąjį baudžiamąjį procesą grįžtama tuo pagrindu, kad kaltinamasis nesutinka su proceso užbaigimu teismo baudžiamuoju įsakymu, tai, kuo jis yra kaltinamas, taip pat kitos bylos aplinkybės yra matomos ir iš paties teismo baudžiamojo įsakymo, kurį kaltinamasis, su juo nesutikdamas, yra apskundęs pagal BPK 422 straipsnio 1 dalį*[13]*“*, todėl

[12] Jurgaitis, R. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: proceso be įprastojo nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos. *Jurisprudencija*. 2008, 6 (108): 73.

[13] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 45/06 “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos

Konstitucinis Teismas padarė išvadą, kad BPK 425 straipsnio 2 dalies norma neprieštarauja Konstitucijai.

Kita išimtis iš bendrųjų ikiteisminio tyrimo nuostatų – BPK nereikalauja, kad prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu būtų įteikiamas kaltinamajam prieš paduodant šį pareiškimą teismui. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime buvo keliamas ir šis konstitucingumo klausimas, tačiau prieštaravimo Konstitucijai įžvelgta nebuvo. Atitinkamai pagal susiklosčiusią situaciją, kaltinamasis sužinoti, kuo yra kaltinamas, gali iš prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nuorašo, arba iš teismo baudžiamojo įsakymo nuorašo. Nors pagreitintame procese, kaip ir teismo baudžiamojo įsakymo procese, nėra rašomas kaltinamasis aktas, o ikiteisminis tyrimas baigiamas prokuroro pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, tačiau, skirtingai nei teismo baudžiamojo įsakymo procese, tiek kaltinamasis aktas, tiek prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka privalo būti įteikti kaltinamajam.

BPK 420 straipsnio 1 dalis įpareigoja teisėją priimti vieną iš šiame straipsnyje numatytų sprendimų ne vėliau kaip per septynias dienas. Jei nėra kaltinamojo reikalavimo ar teisėjo iniciatyvos bylą nagrinėti teisme, teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas baigiamas teismo baudžiamojo įsakymo surašymu, kuriam įsiteisėjus, jo apskundimas negalimas. Kitaip tariant, atlikus išsamų ikiteisminį tyrimą ir priėmus minėtą sprendimą, apeliacinė ir kasacinė instancijos nėra galimos. Tuo tarpu pagreitinto proceso tvarka byla visada nagrinėjama pirmosios instancijos teismo teisiamajame posėdyje pagal bendrasias bylos nagrinėjimo taisykles, o išnagrinėjus bylą - galima apskųsti teismo sprendimą aukštesnės instancijos teismams. Būtent tuo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas labiausiai ir skiriasi nuo bendrojo baudžiamojo proceso ar pagreitinto proceso, kadangi pagreitintas procesas, turėdamas visas baudžiamajam procesui reikalingas stadijas, yra labai panašus į įprastinį baudžiamąjį procesą. Aptarus šį skirtumą gali kilti elementarus klausimas, ar nėra pažeidžiamos kaltinamojo teisės, kuomet byla nėra nagrinėjame teisme? Atkreiptinas dėmesys, jog „*Baudžiamojo įsakymo procese kaltinamojo reikalavimas surengti bylos nagrinėjimą nėra siejamas su kokiais nors pagrindais ar motyvacija, kaip to yra reikalaujama skundžiant nuosprendį apeliacine ir kasacine tvarka. Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 24 d. nutarime yra konstatavęs, jog ši kaltinamojo teisė inicijuoti bylos nagrinėjimą teisme aiškinama plečiamai – kaip teisė bylos nagrinėjimą teisme inicijuoti visais atvejais, kai kaltinamasis nesutinka su proceso užbaigimu teismo baudžiamuoju įskymu.*“ [14] Tuo atveju, kai teismas priima teismo baudžiamąjį įsakymą, siekiant užtikrinti

---

Konstitucijai” [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2015-02-18] <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta484/content>.

[14] Jurgaitis, R., *supra* note 12, p. 71.

kaltinamojo teisę į bylos nagrinėjimą teisme, labai svarbu šį teismo sprendimą tinkamai įteikti kaltinamajam, nes tik taip jis turi galimybę įgyvendinti BPK 422 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisę – nesutikti su bausmės paskyrimu ir pateikti prašymą surengti bylos nagrinėjimą teisme.

Akivaizdu, jog baudžiamojo įsakymo procesas yra labiausiai išsiskiriantis iš kitų lyginamų procesų, o baudžiamosios teisės mokslininkai[15] šį procesą vertina labai palankiai. G. Godos teigimu, ši supaprastinto proceso forma yra pasiteisinusi ir praktikoje, todėl keisti ją reglamentuojančias teisės normas nėra būtina, o įvedus teismo baudžiamojo įsakymo apskundimo galimybes būtų iškreipta šios proceso formos esmė[16]. Praktinę baudžiamojo įsakymo proceso taikymo reikšmę atsispindi oficialioji statistika[17], iš kurios akivaizdžiai matyti vis didėjantis bylų užbaigimas teismo baudžiamuoju įsakymu. Galima pažymėti, jog ir internetinės anoniminės apklausos (toliau ir apklausos) duomenimis, praktikai labai teigiamai vertina teismo baudžiamojo įsakymo institutą. Tyrimo dalyje, kurioje respondentai galėjo nurodyti kitas problemas ar kliūtis, su kuriomis susiduria taikydami pagreitintą procesą, ar išsakyti savo nuomonę kaip jie vertina naujausius BPK pakeitimus pagreitinto proceso srityje, buvo paminėtas ir teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas. Kai kurie respondentai nurodė, jog būtent šis procesas yra neabejotinai ekonomiškesnis už pagreitintą procesą ir dėl to yra priimtinesnis, o dėl tinkamai apgalvotų teisės normų, teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas yra efektyvus ir praktikoje. Šis procesas pasižymi paprastumu, vyksta greičiau, kadangi nėra bylos nagrinėjimo teisiamajame posėdyje ir prokurorui nereikia palaikyti valstybinio kaltinimo. Kai kurie respondentai nurodė ir aplinkybę, kad pagreitintas procesas praktikoje taikomas tik dėl statistikos, tačiau esant galimybei taikyti teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą, visais atvejais dėl ekonimiškumo verčiau rinktųsi būtent jį. Taigi tiek baudžiamojo proceso teisės mokslininkų išsakytos mintys, tiek apklausos duomenys patvirtina teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso veiksmingumą ne tik teorijoje, bet taip pat ir praktikoje.

---

[15] Jurgaitis, R. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: proceso be įprastojo nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos. *Jurisprudencija*. 2008, 6 (108): 69; Goda, G. Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos. *Teisė* [interaktyvus]. 2007, 65: 61 [žiūrėta 2015-03-02]. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367164029710/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

[16] Goda, G. Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos. *Teisė* [interaktyvus]. 2007, 65: 61 [žiūrėta 2015-03-02]. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367164029710/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

[17] Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus]. Teisminio nagrinėjimo statistika, Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika - 2010 m., 2011 m., 2012m., 2013 m. (I instancijos teismuose) [žiūrėta 2015-03-09]. < http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/?lang=lt&rt=3 >.

1.3. Pagreitinto proceso reguliavimas užsienio valstybių baudžiamuosiuose procesuose

Lietuvoje baudžiamosios bylos užbaigimas pagreitinto proceso tvarka galimas tik tuomet, kada nusikalstamos veikos aplinkybės yra aiškios, byla teisminga apylinkės teismui, nepraleistas BPK numatytas terminas ir yra prokuroro sprendimas užbaigti bylą pagreitinto proceso tvarka. Tik esant visoms šioms sąlygoms, gali būti taikomas pagreitinto proceso institutas. Plačiau kiekviena iš minėtų sąlygų bus nagrinėjama vėliau, kuomet kalbėsime apie pagreitinto proceso teisinį reguliavimą, o šiame skyriuje naudinga panagrinėti koks pagreitinto proceso teisinis reguliavimas yra užsienio valstybių baudžiamuosiuose procesuose.

Vokietijos baudžiamasis procesas turėjo didžiulę įtaką kuriant supaprastinto baudžiamojo proceso formas Lietuvoje, todėl šiek tiek plačiau panagrinėsime Vokietijoje taikomą pagreitinto proceso institutą. Pagrindinis teisės šaltinis yra Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas [18] (toliau – Vokietijos BPK). Pagreitintas procesas Vokietijoje yra tokia supaprastinta proceso forma, *„kai teisminis nagrinėjimas pradedamas iš karto padarius baudžiamąją veiką“*[19]. Lietuvoje vienas pagrindinių kriterijų, siekiant taikyti pagreitinta procesą, yra nusikalstamos veikos aplinkybių aiškumas. Šis reikalavimas taip pat taikomas ir Vokietijoje. BPK 417 straipsnyje jis įvardijamas kaip „*aplinkybių paprastumas*“ („*the simple factual situation*“) ar „*įrodymų aiškumas*“ („*the clarity of the evidence*“). Atsižvelgiant į tai, jog įstatyme šie kriterijai atskirti skiriamuoju jungtuku „*ar*“, darytina išvada, jog pakanka bent vieno iš jų. Aplinkybių paprastumą galima suprasti kaip situaciją, nereikalaujančią išsamaus tyrimo ir sudėtingų tyrimo metodikų taikymo, todėl aplinkybių paprastumas lemia greitesnį įrodymų ištyrimą. Tuo tarpu įrodymų aiškumas galėtų būti suprantamas kaip nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių akivaizdumas. Kitaip tariant, esant įrodymų aiškumui, nekyla abejonių dėl nusikalstamos veikos kvalifikavimo, nusikalstamos veikos padarymo vietos, laiko, nėra keliamų alternatyvių tyrimo versijų ir kt. M. Lemke nuomone pagreitintas procesas taptų dar efektyvesnis, jeigu abu šie kriterijai būtų būtini[20]. Nors esant dabariniam teisiniam reguliavimui, kuomet įstatymas reikalauja bent vieno iš minėtų kriterijų buvimo, pagreitinto proceso taikymo galimybės yra didesnės, tačiau galima pažymėti ir tai, kad abu kriterijai yra susiję, todėl jų buvimas kartu reikštų dar efektyvesnį ir greitesnį bylos nagrinėjimą teisme.

---

[18] The Germany code of criminal procedure (Accelerated procedure: 417-429 sections). *Federal Law Gazette* [interaktyvus]. 1987, page 1074 [žiūrėta 2015-02-15].
<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html>.

[19] Goda G., Mokomoji priemonė: Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai. 1997: Saulužė, p. 26.

[20] Lemke M. Beschleunigte Verfahren vor dem Strafrichter (Cituota iš: Jurgaitis R., *Supra* note 8, p. 105)

Skirtingai nei Lietuvoje, Vokietijoje prokuroras, nusprendęs taikyti pagreitintą procesą, nėra įpareigojamas rašyti pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Vokietijos BPK yra įtvirtinta nuostata, kad prokuroras apie savo sprendimą taikyti šį procesą, turi pranešti nebūtinai raštu, bet tai gali padaryti ir žodžiu. Svarbiausia, jog bylos aplinkybės leistų daryti išvadą, jog bylą galima nagrinėti nedelsiant. Pats bylos nagrinėjimas gali vykti iš karto po prokuroro kaltinamosios išvados pateikimo arba per labai trumpą laiką. Nors Vokietijos BPK nenurodo konkretaus apibrėžto termino, nurodančio, kada prokuroras privalo kreiptis į teismą dėl bylos nagrinėjimo, tačiau iš minėtos nuostatos „*nedelsiant*“ galima daryti išvadą, jog Vokietijoje kreipimasis vyksta greičiau nei numatyta Lietuvos BPK.

Vokietijoje kaltinamasis šaukimu į teismą kviečiamas tik tada, jei į bylos nagrinėjimą neatvyko savo noru. Šaukime jis yra informuojamas apie pareikštus kaltinimus. Vokietijos BPK neįpareigoja kaltinimus pateikti tik raštu. BPK 418 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata numato ir žodinę kaltinimo pateikimo formą, kurios turinys turi būti įrašomas į teisiamojo posėdžio protokolą. Tuo tarpu Lietuvoje, taikant pagreitintą procesą, taikoma tik rašytinė forma, nes tiek kreipiantis į teismą, tiek apie kaltinimą informuojant kaltinamąjį, rašomas pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, kuris skiriamas teismui, bet vieną pareiškimo egzempliorių prokuroras privalo įteikti ir kaltinamajam.

Vokietijos BPK numatyta, kad gavus prokuroro pareiškimą byla turi būti nagrinėjama iš karto arba per labai trumpą laiką, tačiau ne vėliau kaip per šešias savaites. Lietuvoje Įstatymas reikalauja, kad šis terminas būtų trumpesnis - posėdis turi būti rengiamas tuoj pat, o nesant galimybei, turi būti rengiamas ne vėliau kaip per 14 dienų nuo prokuroro pareiškimo gavimo teisme dienos. Bylos nagrinėjimas teisme turi vykti tuoj po parengiamojo posėdžio ir tik esant kaltinamojo prašymui (dėl laiko, reikalingo pasirengti gynybai), teisiamasis posėdis gali vykti kitą dieną, tačiau ne vėliau kaip po dvidešimties dienų.

Pagal Lietuvos BPK 51 straipsnio 1 dalies 9 punktą, bylą nagrinėjant pagreitinto proceso tvarka gynėjo dalyvavimas yra būtinas visais atvejais. Tuo tarpu Vokietijoje bylos nagrinėjimo metu gynėjo dalyvavimas nėra privalomas, tačiau teismas turi paskirti gynėją tada, kai kaltinamajam gresia ne mažiau kaip šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmė. Ši nuostata įtvirtinta Vokietijos BPK 418 straipsnyje. Skirtingai nei Lietuvos pagreitintame procese, Vokietijoje yra ribotas skiriamos bausmės dydis. Teismas gali paskirti tik baudą arba laisvės atėmimo bausmę ne ilgiau kaip vieneriems metams. Taip pat gali būti taikomas ir teisės vairuoti atėmimas. Teismas nustatęs, jog išnagrinėjus bylą, turėtų būti paskirta griežtesnė bausmė arba kad reikalingas išsamus bylos tyrimas, prokuroro prašymą atmeta ir priima sprendimą bylą nagrinėti bendra tvarka. Sprendimą, kad byla turi būti nagrinėjama įprastine tvarka, teismas gali priimti bet kurioje teisminio nagrinėjimo stadijoje. Lietuvoje formalusis kriterijus yra bylos

nagrinėjimas apylinkės teisme, todėl ir bausmės, paskirtos pagreitinto proceso tvarka, gali būti griežtesnės.

Toliau panagrinėsime kitos kontinentinės teisės šalies – Šveicarijos pagreitintą procesą. Pagrindinis teisės šaltinis yra Šveicarijos baudžiamojo proceso kodeksas[21] (toliau – Šveicarijos BPK). Šveicarijoje proceso baigimas pagreitinto proceso tvarka yra prokuroro teisė, tačiau yra būtinas kaltinamojo sutikimas. Šveicarijos BPK yra numatyta, kad pats kaltinamasis gali prašyti prokuroro taikyti pagreitintą procesą. Pažymėtina tai, jog pagreitintas procesas negali būti taikomas, jei už padarytą nusikalstamą veiką prokuroras prašo skirti daugiau nei penkerių metų laisvės atėmimo bausmę. Kaip jau minėta, Vokietijos BPK specialiosios normos tiesiogiai įtvirtina, jog už nusikalstamą veiką numatyta laisvės atėmimo bausmė negali viršyti vienerių metų. Tuo tarpu Lietuvoje BPK normos, reglamentuojančios pagreitintą procesą, nenumato galimo bausmės maksimumo, tačiau atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje šis procesas gali būti taikomas tik apylinkės teismui teismingoms byloms, remiantis sistemine BK ir BPK analize, darytina išvada, kad griežčiausia bausmė negali viršyti šešerių metų laisvės atėmimo. Atkreiptinas dėmesys, jog išimtiniais, įstatyme apibrėžtais atvejais, net ir sunkūs nusikaltimai gali būti nagrinėjami apylinkės teisme, todėl tais atvejais, bausmė negali viršyti dešimties metų laisvės atėmimo.

Įdomu tai, jog Šveicarijoje prokuroro sprendimas taikyti pagreitintą procesą yra galutinis ir neprivalo būti motyvuotas, tačiau čia taip pat įtvirtinta prokuroro pareiga informuoti šalis apie pagreitinto proceso pradėjimą. Šveicarijos BPK 360 straipsnyje yra įtvirtinti kaltinimui keliami reikalavimai, kuriame, be kitų įprastinių reikalavimų, numatyta, kad šalims turi būti išaiškinta, jog sutikdamos su kaltinamuoju aktu, jos atsisako teisės į įprastinį procesą ir teisės pateikti apeliacinį skundą. Sutikimas yra neatšaukiamas, o sutikimu laikoma ir tokia situacija, kuomet per nustatytą terminą nėra gautas raštiškas pranešimas apie nesutikimą dėl kaltinimo. Po sutikimo, byla perduodama kartu su kaltinimu pirmosios instancijos teismui, kuriame vyksta bylos nagrinėjimas. Teismas, nustatęs, kad nebuvo laikomasi pagreitintam procesui keliamų reikalavimų, grąžina bylą prokurorui, kad būtų atliekamas įprastinis procesas. Apie savo sprendimą nenagrinėti bylos pagreitinto proceso tvarka gali pranešti raštu arba žodžiu. Toks teismo sprendimas yra neskundžiamas. Taigi, Šveicarijoje, išskirtinai nei Vokietijos ar Lietuvos pagreitintame procese, išnagrinėjus bylą ir pirmosios instancijos teismui priėmus sprendimą, jis yra galutinis. Vienintelis pagrindas apskųsti sprendimą dėl pagreitinto proceso yra šalies nesutikimas su kaltinamuoju aktu, arba teismo sprendimas neatitinkantis kaltinamojo akto.

[21] Swiss Criminal Procedure Code (Accelerated procedure: 358-362 Art.). *The Federal Assembly of the Swiss Confederation* [interaktyvus]. 2007, SR 312.0 [žiūrėta 2015-03-18] <http://www.admin.ch/opc/it/classified-compilation/20052319/201101010000/comparison.html>.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta šiame skyriuje, galima teigti, jog pagreitintas procesas dabar galiojančiame LR BPK nėra visiškai naujas institutas, jis vystėsi iš lėto, o jo teisinis reguliavimas nuolat tobulinamas. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje taikomas pagreitintas procesas yra artimas Vokietijos baudžiamajam pagreitintam procesui, ir ne be reikalo, kadangi būtent Vokietijos pagreitintas procesas yra vienas iš procesų, įtakojusių Lietuvos pagreitintą procesą. Tuo tarpu lyginant pagreitintą procesą su kita supaprastinta baudžiamaja procesine forma – teismo baudžiamuoju įsakymu, pastebimos dvi savarankiškos ir skirtingos supaprastintos procesinės formos. Sugretinus bendrą baudžiamąjį procesą su pagreitintu procesu, galima pastebėti, jog jų struktūra yra iš esmės vienoda, o skiriasi tik tai, jog pagreitintame procese bylos turi būti tiriamos greičiau, esant visoms numatytoms pagreitinto proceso sąlygoms.

2. IKITEISMINIS TYRIMAS PAGREITINTO PROCESO TVARKA: TEISINIO REGULIAVIMO IR TAIKYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Šiame skyriuje bus analizuojamos pagreitinto proceso taikymo sąlygos, pareiškimui dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka keliami reikalavimai, teisės normos, reguliuojančios ikiteisminį tyrimą pagreitintame procese. Apžvelgus teisinį pagreitinto proceso reguliavimą, paanalizuosime BPK pakeitimus ir pagreitinto proceso taikymo problematiką, su kuria susiduriama ikiteisminio tyrimo metu bei anoniminės apklausos tyrimo rezultatus.

2.1. Pagreitinto proceso taikymo sąlygos

Pagreitinto proceso taikymas yra prokuroro diskrecinė teisė, įtvirtinta BPK 426 straipsnyje. Šią teisę jis gali įgyvendinti tik esant visoms anksčiau minėtoms sąlygoms, kurias toliau ir paanalizuosime.

Visų pirma, baudžiamoji byla dėl padarytos nusikalstamos veikos turi būti teisminga apylinkės teismui. Tai yra vienintelis formalusis pagreitinto proceso požymis, kuris patikrinamas, remiantis teismingumo taisyklėmis, įtvirtintomis BPK 224 ir 225 straipsniuose. Sunkiausias nusikaltimas, kuris gali būti nagrinėjamas apylinkės teisme, išimtiniais, įstatyme įtvirtintais atvejais, gali būti sunkus nusikaltimas, už kurį laisvės atėmimo bausmė negali viršyti 10 metų. Visais kitais atvejais, sunkiausi nusikaltimai, kurie gali būti nagrinėjami apylinkės teisme, yra apysunkiai nusikaltimai, už kuriuos numatyta didžiausia bausmė negali viršyti 6 metų laisvės atėmimo. Atsižvelgiant į numatytas išimtis, galima pastebėti, jog veikos pavojingumas nėra kriterijus, lemiantis pagreitinto proceso taikymą, kadangi šio proceso taikymas neapsiriboja tik mažiausio pavojingumo nusikalstamomis veikomis.

Aptarus pirmojoje darbo dalyje užsienio valstybių pagreitinto proceso teisinį reguliavimą, galima pastebėti, jog Lietuvoje šio proceso taikymo galimybės yra kur kas platesnės. Lyginant su teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso formaliuoju požymiu, pagreitintas procesas galėtų būti taikomas taip pat dažniau. Tačiau, pažvelgus į 2013 - 2014 m. ikiteisminio tyrimo įstaigų baigtų ikiteisminių tyrimų statistiką[22], konstatuotina, kad ikiteisminis

[22] Informatikos ir ryšių departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus]. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika, 2013 – 2014 m. statistika apie baigtus ikiteisminius tyrimus [žiūrėta 2015-03-10]. <http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201412_lt/f-1-it-201412.data.txt&ff=%3C%21--%7C1-IT%7C5%7C--

tyrimas baudžiamuoju įsakymu baigiamas beveik 5 kartus dažniau nei pagreitinto proceso tvarka. Šių procesų taikymo santykis, lyginant 2013 m. ir 2014 m., beveik nepakito (žiūrėti darbo Priedą Nr. 2). Šiame darbe bandysime išsiaiškinti, kokios priežastys ir problemos apsunkina ir neleidžia pasirinkti ikiteisminio tyrimo užbaigti pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Visos kitos pagreitinto proceso taikymo sąlygos laikomos vertinamiosiomis. Toliau jas ir panagrinėsime.

Nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumo sąlyga, kuri tiesiogiai įtvirtinta BPK 426 straipsnio 1 dalyje, tačiau pati „*aplinkybių aiškumo*“ sąvoka šiame įstatyme nedetalizuojama. 2003 m. generalinio prokuroro Rekomendacijose dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka [23], o vėliau ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarime [24] buvo paaiškinta, jog ši sąvoka reiškia nusikalstamos veikos padarymo vietos, laiko, būdo, pasekmių, nusikalstamos veikos padarymu įtariamo asmens, jį apibūdinančių duomenų bei kitų aplinkybių, atitinkančių baudžiamajame įstatyme numatytus nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties požymius, aiškumą. Kartu atkreipiamas dėmesys į situacijas, kuomet asmuo užklumpamas jam bedarant nusikalstamą veiką; kai mačiusieji įvykį asmenys, tarp jų ir nukentėjusieji, tiesiogiai nurodo nusikalstamą veiką padariusį asmenį; kai ant asmens, jo drabužių ar jo būste surandami nusikalstamos veikos pėdsakai; kai asmuo atvyksta ir prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką ir pan. Visos šios aplinkybės laikomos duomenimis, leidžiančiais įtarti asmenį nusikalstamos veikos padarymu, bet jokiu būdu ne pagrindžiančiais ar įrodančiais jo kaltę. Net tuo atveju, kai įtariamasis (kaltinamasis) prisipažino padaręs nusikalstamą veiką, tokie jo parodymai apie nusikalstamos veikos aplinkybes yra tik vieni iš duomenų šaltinių, pagal kuriuos sprendžiama, ar nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios. Analogiškai vertinamas ir kaltės neprisipažinimas arba dalinis pripažinimas. Jis pats savaime nereiškia, kad nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios, nes tik įvertinus kaltinamojo parodymus ir kitus teisiamajame posėdyje išnagrinėtus duomenis sprendžiama, ar veikos padarymo aplinkybės yra aiškios.

%3E&tt=Duomenys%20apie%20u%C5%BEregistruotus%20ir%20baigtus%20ikiteisminius%20tyrimus%20%28Forma_F-1IT%29>.

[23] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. I-47 “Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo” patvirtintos rekomendacijos “Dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka”, pakeistos 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. I-187 “Dėl Rekomendacijų dėl proceso baigimo baudžiamuoju įsakymu ir dėl Rekomendacijų dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka pakeitimo”. *Valstybės žinios*.2003, Nr, 39-1805; 2004, Nr. 173-6428.

[24] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas, *Supra* note 4.

Antai byloje kaltinamasis visiškai prisipažino padaręs jam inkriminuotą nusikaltimą, nepaisant to, teismas nurodė, jog negalima teigti, kad nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios. Teismas pabrėžė, jog įtariamojo (kaltinamojo) vienokia ar kitokia pozicija pati savaime nereiškia, kad nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra ar nėra aiškios, todėl šioje byloje, remdamasis kitais byloje surinktais duomenimis (teisiamajame posėdyje apklausus kaltinamąjį, nukentėjusiuosius, liudytojus, išnagrinėjus kitus prokuroro pateiktus duomenis) padarė išvadą, jog bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, nes nebuvo nustatomos svarbios nusikalstamos veikos aplinkybės. Taip pat teismas nurodė, jog nagrinėjamas atvejis dėl nusikalstamos veikos pobūdžio, inkriminuojamų aplinkybių, ir dėl to, kad nėra surinkti visi reikalingi bylos duomenys, taip pat laiko, reikalingo šių duomenų surinkimui bei ištyrimui, tam pasitelkiant galimai ir specialistus ar ekspertus, negalima priskirti prie tų tipinių atvejų, kai paprastai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės laikomos aiškiomis visais atvejais. Teismo sprendimu ši baudžiamoji byla buvo perduota prokurorui tolimesnio ikiteisminio tyrimo organizavimui bendra tvarka.[25]

Pateiktas pavyzdys dar kartą patvirtina svarbią baudžiamajame procese taikomą įrodymų vertinimo sąlygą, jog byloje turi būti vertinami ne tik atskiri duomenys (įrodymai), bet taip pat ir duomenų (įrodymų) visetas. Ši taisyklė yra įtvirtinta siekiant užtikrinti tiesos nustatymą baudžiamojoje byloje, todėl priimant sprendimą jokie teismui pateikti duomenys (įrodymai) neturi išankstinės pirmenybės prieš kitus duomenis (įrodymus) ir nei viena įrodymų rūšis neturi pranašumo prieš kitus. Vertinant duomenis (įrodymus) teisėjai turi remtis visų byloje esančių duomenų (įrodymų) patikrinimu, palyginimu, prieštaravimų pašalinimu ir savo sprendimų argumentavimu, nes tik toks vertinimas sudaro prielaidas konstatuoti neabejotinų, prieštaravimų nekeliančių bylos faktinių aplinkybių nustatymą ir tinkamą baudžiamojo įstatymo pritaikymą[26]. Todėl net ir esant situacijai, kuomet kaltinamasis prisipažįsta jam inkriminuojamos nusikalstamos veikos padarymu, tačiau kiti byloje surinkti duomenys kelia abejones ar net tokiai išvadai prieštarauja, asmuo gali būti išteisintas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje papildomas nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumo sampratos aiškinimas: *"[...] įrodinėjant teisiškai reikšmingus faktus nereikia taikyti sudėtingų įrodinėjimo priemonių, o bylos duomenų surinkimui pakanka trumpo (procese*

[25] Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2327-946/2014. Taip pat žiūrėti: Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-359/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-452/2013 ir kt.

[26] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-43/2006.

numatyto) laiko tarpo, pats veikos padarymo būdas, kitos svarbios veikos požymius atskleidžiančios aplinkybės nėra itin sudėtingos"[27]. Atsižvelgiant į tai, jog išsamus tyrimas šiame procese nėra reikalingas, siekiant pagreitinti baudžiamąjį procesą, ikiteisminio tyrimo stadija sutrumpinama maksimaliai.

Kita pagreitinto proceso taikymo sąlyga, numatyta BPK 426 straipsnio 1 dalyje - prokuroras į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka gali kreiptis ikiteisminio tyrimo pradžios dieną arba ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos. Labai svarbu laikytis šio termino, kadangi jį praleidus kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka, net ir esant kitoms šio proceso taikymo sąlygoms, nebegalima, o teismui nustačius, jog į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka buvo kreiptasi praleidus BPK numatytą terminą, prokuroro Pareiškimas yra atmetamas.

Taikant bet kurią baudžiamąją procesinę formą yra svarbus proceso greitumo principas, kuriuo siekiama, kad „*nuo nusikalstamos veikos padarymo iki jos išaiškinimo ir sankcijos pritaikymo praeitų kuo mažiau laiko*"[28]. Pagreitinto proceso prigimtis lemia šio principo svarbą ir efektyvų jo įgyvendinimą. Ypatingai ikiteisminio tyrimo metu, maksimaliai sutrumpinant tyrimo terminą, byla greitai pasiekia teismą, kuriame taip pat gali būti nagrinėjama iš karto. BPK numato, jog terminas pradedamas skaičiuoti ikiteisminio tyrimo pradžios dieną. Ikiteisminio tyrimo pradžios diena yra ta diena, kai gavus informaciją apie galimai padarytą nusikalstamą veiką yra nustatomi nusikalstamos veikos požymiai, nėra BPK numatytų aplinkybių, kurioms esant baudžiamasis procesas yra negalimas, ir yra priimtas ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą. Tai reiškia, jog nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos gali būti praėjęs ir tam tikras laiko tarpas. Galima pastebėti, jog BPK nenumato jokio formalaus dokumento, kuriuo būtų įforminama ikiteisminio tyrimo pradžia, tai reguliuojama generalinio prokuroro įsakymu patvirtintose rekomendacijose [29], kuriose nurodomos sprendimų pradėti ikiteisminį tyrimą formos. BPK 426 straipsnyje įtvirtintas terminas yra skaičiuojamas nuo tos dienos, kai priimamas atitinkamas pareigūno sprendimas dėl

[27]Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-452/2013.

[28] Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P., *Supra* note 5, p. 63.

[29] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. I-110 „Dėl Rekomendacijų dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos" patvirtintos rekomendacijos „Dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos", pakeistos 2014 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. I-133 "Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. I-110 „Dėl rekomendacijų dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos" pakeitimo". *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 9479.

ikiteisminio tyrimo pradėjimo, iki dienos, kurią prokuroras kreipiamsi į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tavrka.

Termino pratęsimą iki 14 dienų galima laikyti esminiu pagreitinto proceso taikymo sąlygų pakeitimu, turėsiančiu palengvinti ir padidinti galimybes taikyti šį procesą. Taip pat praktinių galimybių taikymo didinimui, jis pradedamas skaičiuoti ne nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos, bet nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos. Tokį pakeitimą paskatino situacijos, kuomet prokurorai nespėdavo pasinaudoti supaprastinto proceso galimybe dėl to, kad nukentėjusysis į policiją ar prokuratūrą kreipiasi tik po kelių ar keliolikos dienų arba pačios nusikalstamos veikos aplinkybės paaiškėja vėliau nei po dešimties dienų nuo nusikalstamos veikos padarymo, bet tyrimai yra nesudėtingi ir galėtų būti baigti pagreitinto proceso tvarka[30]. Nors šis pakeitimas padidino praktines galimybes taikyti pagreitintą procesą, tačiau prailgintas terminas dar labiau sumažino skirtumą tarp įprastinio baudžiamojo proceso ir pagreitinto proceso, kadangi esant aiškioms aplinkybėms, net ir bendra tvarka atliekant ikiteisminį tyrimą, byla gali būti perduodama į teismą per tą patį, BPK 426 straipsnio 1 dalyje numatytą, terminą.

Turėdami omenyje tai, kad šį pakeitimą galima laikyti esminiu ir galinčiu turėti didžiausią įtaką pagreitinto proceso taikymo galimybių padidinimui, pažvelkime, ką gi rodo 2012 – 2014 m. statistika[31] apie baigtus ikiteisminius tyrimus pagreitinto proceso tvarka (žiūrėti darbo priedus Nr. 2 ir Nr. 3). 2012 m. BPK 426 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas terminas buvo skaičiuojamas nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos iki 10 dienų, skaičiuojamų būtent nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos. Remiantis pateikta statistika, šiais metais pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka iš viso buvo baigti 3031 ikiteisminiai tyrimai, 2013 m. –2263, o 2014 m. – 2450 ikiteisminiai tyrimai. 2013 m. naujas terminas (kuris pradedamas skaičiuoti nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos iki 14 dienų, skaičiuojamų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos) pradėtas taikyti tik nuo liepos 13 d., todėl neaišku, kokia pakeitimų įtaka yra šiais metais, tačiau 2014 m. (kuomet taikomas naujasis BPK numatytas terminas) statistika

[30]Aiškinamasis raštas, *supra* note 2.

[31]Informatikos ir ryšių departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus].Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika, 2012 – 2014 m. statistika apie baigtus ikiteisminius tyrimus [žiūrėta 2015-03-25]. <http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201412_lt/f-1-it-201412.data.txt&ff=%3C%21--%7C1-IT%7C5%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20u%C5%BEregistruotus%20ir%20baigtus%20ikiteisminius%20tyrimus%20%28Forma_F-1IT%29>;
<http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201312_lt/f-1-it-201312.data.txt&ff=%3C%21--%7C1-IT%7C5%7C-%3E&tt=Duomenys%20apie%20u%C5%BEregistruotus%20ir%20baigtus%20ikiteisminius%20tyrimus%20%28Forma_F-1IT%29>.

parodo aiškiai sumažėjusį pagreitinto proceso taikymą. Galima daryti išvadą, jog naujasis terminas nepadidino pagreitinto proceso taikymo galimybių kaip buvo tikėtasi ir neišsprendė šios taikymo problemos, kadangi ikiteisminių tyrimų, užbaigtų su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, skaičius ne tik kad nepadidėjo, bet ir ryškiai sumažėjo, todėl pastebėti didesnę termino prailginimo įtaką ir poveikį pagreitinto proceso taikymo galimybių didinimui, vargu ar galima.

Apklausoje buvo klausiama ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir prokurorų, po kelių dienų dažniausiai kreipiamasi į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceo tvarka (žiūrėti darbo priedą Nr. 4). Didžioji dalis respondentų (74,9 %) atsakė, jog dažniausiai su Pareiškimu kreipiamasi į teismą praėjus 2-10 dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios. 13,9 % nurodė, jog praėjus 11-14 dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios, 9,9 % - praėjus vienai dienai ir tik 1,3 % kreipiasi ikiteisminio tyrimo pradžios dieną. Apibendrinus šią tyrimo dalį, galima pastebėti, jog didžiajai daliai pareigūnų (net 86,1 %) pakanka 10 dienų termino, skaičiuojamo nuo ikiteisminio tyrimo pradėjimo. Apklausos rezultatai rodo, jog naujieji BPK pakeitimai, prailginantys terminą, nėra taikomi taip dažnai kaip tikėtasi, tačiau termino skaičiavimo pradžia nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos, bet ne nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos, tikrai padidino praktines galimybes, taikyti pagreititną procesą. Ypatingai teigiamai šią BPK 426 straipsnio 1 dalies pakeitimo dalį vertino ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai bei prokurorai.

Tik esant visoms aukščiau aptartoms pagreitinto proceso sąlygoms, prokuroras gali priimti sprendimą dėl bylos užbaigimo pagreitinto proceso tvarka. BPK 426 straipsnyje numatytą teisę, priešingai, nei baudžiamojo įsakymo priėmimo procese, prokuroras gali įgyvendinti nepriklausomai nuo to, kokia yra nukentėjusiojo nuomonė dėl tokio prokuroro sprendimo, o taip pat - yra ar nėra įtariamojo (kaltinamojo) sutikimas. Galima pažymėti, jog apklausos rezultatų duomenimis, pasitaiko atvejų, kai bylos nagrinėjamos pagreitinto proceso tvarka vyksta tik esant sąlygai, kad prisipažįsta įtariamasis. Atkreiptinas dėmesys, jog BPK tokios sąlygos nenumato ir įtariamojo (kaltinamojo) prisipažinimo nereikalauja, todėl tokia formuojama praktika turėtų būti laikoma ydinga. Bet kokiu atveju, prokuroras minėtas sąlygas vertina atsižvelgdamas į visas bylai reikšmingas aplinkybes ir remdamasis savo vidiniu įsitikinimu, padaro išvadą dėl nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumo. Deja, įstatymų leidėjas ne tik prokurorui, bet taip pat ir teismui suteikia teisę įvertinti pagreitinto proceso sąlygas, todėl galima pastebėti, jog praktikoje teismas ne visada sutinka su prokuroro sprendimu taikyti pagreitintą procesą ir jo nuostata, kad egzistuoja visos pagreitinto proceso sąlygos. Kaip pavyzdį galima pateikti anksčiau minėtą, 2014 m. liepos 31 d. priimtą, teismo sprendimą, kuriame prokuroras kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, konstatuodamas jog yra visos

sąlygos, įskaitant ir nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumą. Teismas su prokuroro nuomone nesutiko:

[...] Baudžiamojo proceso įstatymo paskirtis yra siekti įstatyme numatytų tikslų – ginti žmogaus teises ir laisves, visuomenės bei valstybės interesus greitai ir išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas, o niekas nekaltas nebūtų nuteistas (BPK 1 str.). Jei vadovautis tik prokuroro nuostata, kad jam nusikalstamos veikos aplinkybės yra visiškai aiškios, nepaisant kitų proceso dalyvių pozicijos šiuo klausimu, teismas, nors ir nustatęs, jog bylos aplinkybės nėra aiškios, supaprastinto proceso tvarka išnagrinėjęs bylą, turėtų priimti ydingą, o gal ir neteisingą sprendimą byloje vien dėl to, kad tik prokurorui bylos aplinkybės buvo pakankamai aiškios. Tai prieštarautų baudžiamojo proceso paskirčiai ir jo principams“[32].

2.2. Pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka

BPK 426 straipsnyje įtvirtinta prokuroro teisė užbaigti baudžiamąją bylą pagreitinto proceso tvarka įforminama jo sprendimu, surašant pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka (toliau – ir Pareiškimas). Taigi, pagreitintas procesas kaip ir kita supaprastinta baudžiamoji procesinės forma - teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas, baigiamas ne kaltinamojo akto surašymu, bet pareiškimu. Anksčiau šiame darbe buvo minėta, kad kaltinamojo akto nerašymas nėra laikomas proceso ar kaltinamojo teisių pažeidimu, kadangi šis pareiškimas savo turiniu ir procesine reikšme prilygsta kaltinamajam aktui: juo apibrėžiamos nagrinėjimo teisme ribos, iš jo kaltinamasis sužino, kuo yra kaltinamas, taip pat šis dokumentas suteikia galimybę pasirengti gynybai.[33] Teismų praktikoje pažymima, kad *„[...] pareiškimas turi būti surašomas itin kruopščiai, ypač turinio prasme jame neturi būti esminių trūkumų ar nesutapimų su bylos medžiaga, kurie sudarytų kliūtį teisingo sprendimo priėmimui. Pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka pirmosios instancijos teismui yra sprendimo krypties orientyras bei sprendimo ribų kriterijus, būtent todėl privalo atitikti byloje faktiškai nustatytas aplinkybes“*[34].

Dėl šio procesinio dokumento svarbos, jo turiniui be bendrųjų procesiniams dokumentams keliamų reikalavimų, numatyti ir specialieji reikalavimai, įtvirtinti BPK 427

[32] Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2327-946/2014. Nutartyje teismas nurodė cituoto išaiškinimo pavyzdį - Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. liepos 15 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 1S-831-354/2014.

[33] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas, *Supra* note 13.

[34] Kauno apylinkės teismo teisėjos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1599-928/2014.

straipsnyje. Naujausiais pakeitimais buvo patikslinti prokuroro Pareiškimo turiniui keliami reikalavimai (BPK 427 straipsnis). Panaikinta anksčiau galiojusi nuostata, įpareigojanti Pareiškime nurodyti pagrindinius duomenis, kuriais grindžiamas kaltinimas. Dabar įstatyme reikalaujama, jog būtų nurodyti liudytojai ir nukentėjusieji, kurių parodymais grindžiamas kaltinimas arba kuriuos prašoma apklausti teisiamajame posėdyje. Analizuojant šią nuostatą, galima pastebėti, jog prokuroras nėra įpareigojamas būtinai atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus, apklausiant liudytojus ar nukentėjusiuosiu ikiteisminio tyrimo metu. Jam suteikiama teisė pasirinkti ar juos apklausti ikiteisminio tyrimo metu (tuomet jų parodymais turi būti grindžiamas kaltinimas) arba nurodyti asmenis, o apklausą atlikti teisiamajame porsėdyje. Taip pat BPK formuluojamas reikalavimas - išvardyti daiktus ir dokumentus turinčius reikšmės nagrinėjant bylą bei išdėstyti prokuroro poziciją ir kaltinamojo nuomonę dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų. Kaip matome, Pareiškimui taikomi reikalavimai savo esme nėra visiškai nauji reikalavimai, išskyrus paskutinįjį – prokuroro poziciją ir kaltinamojo nuomonę dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų. Patebėtina tai, jog ir po naujausių BPK 427 straipsnio 1 dalies pakeitimų, pareiga nurodyti kaltinamajm skiriamą bausmę, įstatyme neįtvirtinta ir prokuroras, kreipdamasis į teismą, nėra įpareigojamas pasisakyti dėl kaltinamajam skiriamos bausmės. Tai išlieka pagrindiniu pareiškimo dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka skirtumu tiek nuo kaltinamojo akto, tiek nuo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso.

BPK 426 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos ir kelios prokuroro pareigos, siekiant užbaigti procesą pagreitinto proceso tvarka. Viena jų - prokuroro privalomas pranešimas, kurį prokuroras kartu su ikiteisminio tyrimo įstaiga turi įgyvendinti, t.y. privalo pranešti kaltinamajam, jo gynėjui, nukentėjusiajam, civiliniam ieškovui, civiliniam atsakovui ir jų atstovams bei liudytojams apie teismo posėdžio, kuriame byla bus nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka, laiką ir vietą. Tais atvejais, kuomet ikiteisminio tyrimo metu buvo apklausti nukentėjusieji, civiliniai ieškovai, ir civiliniai atsakovai, papildomai jie turi būti informuojami ir apie tai, kad neatvykimas be svarbių priežasčių laikomas sutikimu nagrinėti bylą jiems nedalyvaujant ir nekliudo nagrinėti bylą. Išimtis numatoma tik tada, jei pats teismas pripažintų, jog jų dalyvavimas yra būtinas.

Anksčiau BPK 426 straipsnio 2 dalyje buvo numatyta prokuroro pareiga užtikrinti, kad kaltinamasis, visi reikalingi liudytojai ir kiti proceso dalyviai atvyktų į teismą. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte [35] nurodoma, jog ši norma yra netikslinga ir yra keistina dėl keleto priežasčių. Visų pirma dėl to, jog pats kaltinamasis turi būti suinteresuotas baudžiamojo proceso

[35] Aiškinamasis raštas, *supra* note 2, p. 6.

užbaigimu pagreitinto proceso tvarka. Čia turima omenyje bausmių skyrimo taisyklių ypatumus asmenims, kurių bylos išnagrinėtos pagreitinto proceso tvarka, o siekiant užtikrinti vienodą baudžiamojo proceso dalyvių padėtį, tokios pareigos atsisakoma ir kitų proceso dalyvių atžvilgiu. Antra, atkreipiamas dėmesys į tai, jog įprastinio baudžiamojo proceso metu prokuroras tokios pareigos taip pat neturi, o dėl neatvykimo į teisiamąjį posėdį nesant svarbių priežasčių gali būti skiriama procesinė prievartos priemonė – atvesdinimas (BPK 142 straipsnis) arba gali būti skiriama bauda. Dėl šių priežasčių atsisakoma anksčiau galiojusios normos, numatančios prokuroro pareigą užtikrinti kaltinamojo ir kitų proceso dalyvių atvykimą į teismą, tačiau įtvirtinamas naujas reikalavimas prokurorui ir ikiteisminio tyrimo įstaigai – pareiga pranešti BPK 426 straipsnio 2 dalyje numatytiems asmenims apie apie teismo posėdžio, kuriame byla bus nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka, laiką ir vietą, o ikiteisminio tyrimo metu apklaustiems asmenis turi būti pranešama apie jų neatvykimo pasekmes. Apklausoje nurodyta, kad praktikoje ši pareiga neretai įgyvendinama pasirašytinai, pavyzdžiui, įteikiamas šaukimas ar pranešimas, tačiau galimas variantas pranešti ir elektroniniu paštu ir kt. Viena vertus, šie pakeitimai palengvino prokuroro ir ikiteisminio tyrimo institucijos darbą, kadangi jie nėra įpareigojami užtikrinti proceso dalyvių atvykimą, tačiau kartu sukėlė ir naujų problemų. Tyrimo rezultatai parodė, kad yra tokių atvejų, kad į teismo posėdį neatvyksta kaltinamasis ar kiti proceso dalyviai, kuomet jiems tinkamai buvo pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Esant tokiai situacijai, teisėjai bylos nagrinėjimą atideda. Susirinkus teismo paskirtą dieną, situacija gali pasikartoti, tokiu atveju bylos nagrinėjimas teisme atidedamas ir vėl, ko pasekoje pagreitintas procesas tampa nebepagreitintu ir gali trukti ilgą laiko tarpą. Kaip matome, nepaisant to, jog prokuroro teisė užbaigti baudžiamąją bylą pagreitinto proceso tvarka laikoma nepriklausoma nuo kitų proceso dalyvių, jo apsisprendimui neturi įtakos ir kaltinamojo nuomonė, tačiau bylai atkeliavus į teismą kaltinamojo pozicija tampa svarbi, kadangi čia susiduriama su problema, kad jis į teismo posėdį gali tiesiog neatvykti ir tada bylos nagrinėjimas pagreitinto proceso tvarka gali tapti sunkiai įmanomas. Žvelgiant į teismų praktiką, pasitaiko ir tokių atvejų[36], kai prokuroras, nepranešęs proceso dalyviams apie rengiamą teismo posėdį, pats prašo teismo grąžinti jam bylą.

Remiantis apklausos duomenimis, atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktikoje ne visi pareigūnai vadovaujasi naujausiomis normomis, numatančiomis ne pareigą užtikrinti proceso dalyvių atvykimą į teismą, tačiau pareigą pranešti apie teismo posėdžio, kuriame bus nagrinėjama byla, vietą ir laiką. Ne vienas respondentas, nurodydamas problemas, kurios iškyla, taikant šią supaprastintą procesinę formą, įvardijo kaip vieną didesnių problemų – pareigą

[36] Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1708-960/2014.

užtikrinti visų proceso dalyvių atvykimą į teismo posėdį. Buvo nurodomi ir tokie atvejai, kai teisminis bylos nagrinėjimas vyksta praėjus laikino sulaikymo terminui, o teisėjai vengia skirti kardomąją priemonę – suėmimą, todėl tokiu atveju policija turi užtikrinti kaltininko dalyvavimą teisminiame bylos nagrinėjime. Pasitaiko ir tokių situacijų, kai proceso dalyviams esant nemokiems, tyrėjas turi užtikrinti visų proceso dalyvių dalyvavimą teisme, organizuojant jų visų atvežimą.

Toliau paanalizuosime BPK 426 straipsnio 2 dalyje numatytą nuostatą, kad prokuroras, kreipdamasis su pareiškimu į teismą, turi pateikti ikiteisminio tyrimo medžiagą, jeigu buvo atliekami proceso veiksmai. Ši nuostata kelia tam tikrų dvejonių, kadangi iš jos išplaukia išvada, kad ikiteisminio tyrimo veiksmai, prieš kreipiantis į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, gali būti ir iš viso neatliekami, nes įstatymas to nereikalauja. Įstatymas reikalauja tik ikiteisminio tyrimo medžiagos pateikimo, jei buvo atliekami kokie nors ikiteisminio tyrimo veiksmai. Kadangi BPK nedetalizuojama, kuomet yra būtinas ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimas, tampa svarbi teismų praktika, kurioje išdėstoma teismo pozicija šiuo klausimu. Teismų praktikoje aiškiai nurodoma, kad tais atvejais, kai nusikalstamos veikos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, prokuroras privalo atlikti visus būtinus ikiteisminio tyrimo veiksmus arba organizuoti tokių veiksmų atlikimą ikiteisminio tyrimo įstaigoje, kad visos nusikalstamos veikos aplinkybės būtų nustatytos aiškiai ir tik tuomet nuspręsti ar yra pagrindas bei įstatyme numatytos sąlygos kreiptis į teismą dėl tokios bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Tokia išvada yra pagrįsta sisteminine BPK 426 straipsnio 1 ir 2 dalyse, BPK 1 straipsnio 1 dalyje bei BPK 2 straipsnyje įtvirtintų nuostatų analize.[37] Tačiau apklausos duomenimis atvejų, kuomet prokuroras pagreitinto proceso tvarka kreiptųsi be ikiteisminio tyrimo medžiagos, kol kas pasitaiko tik vienetai, tačiau remiantis apklaustų ikiteisminio tyrimo pareigunų bei prokurorų nuomone, tai daryti būtų galima dažniau, jeigu pagal galiojančias BPK normas būtų formuojama ir teismų praktika.

Teismų praktikoje formuojama ir kita taisyklė, kuomet neatlikus ar atlikus nepakankamai ikiteisminio tyrimo veiksmų, teismams lieka nepagrįstas nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas ir tokiu atveju byla perduodama prokurorui. Pažymėtina, jog anksčiau ši taisyklė buvo reglamentuojama BPK 432 straipsnio 2 dalyje, numatančioje, kad bylos nagrinėjimo teisme metu, nustačius, kad bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, teismas priima nutartį grąžinti bylą prokurorui. Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo metu minėta norma yra panaikinta, o vienintelis pagrindas, kurį numato įstatymas, ir kuriuo byla gali būti perduodama prokurorui – nustatyta, kad surašytas iš esmės BPK nustatytų reikalavimų

[37] Kauno apylinkės teismo teisėjo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2327-946/2014.

neatitinkantis pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Kaip matysime iš konkrečių teismų praktikos pavyzdžių, teismai, priimdami sprendimus, vadovaujasi taisyklėmis, suformuotomis galiojant dar ankstesniam pagreitinto proceso teisiniam reguliavimui, bandydami jas pagrįsti naujomis BPK pagreitintą procesą reglamentuojančiomis teisės normomis. Kita vertus, teismams nelieka kitos išeities, kadangi įstatymas nenurodo jų elgesio varianto, nustačius, kad bylos aplinkybės yra nepakankamai aiškios.

Esant tokiai susiformavusiai praktikai, siekiant išvengti bylos grąžinimo prokurorui, prokurorai yra tarsi įpareigojami atlikti ir organizuoti visų įmanomų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimą. Vieną iš tokių praktikos pavyzdžių galima pateikti Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutartį, kurioje, neatlikęs jokių ikiteisminio tyrimo veiksmų, prokuroras su Pareiškimu kreipėsi į teismą, kuriame buvo nuspręsta bylą nagrinėti teisme tuoj pat. Teisminio nagrinėjimo metu apklausus kaltinamąjį, kuris nusikalstamos veikos padarymu neprisipažino, taip pat liudytojus, paaiškėjo, jog surašytas BPK 427 straipsnio reikalavimų neatinkantis Pareiškimas, kadangi „*nėra tinkamai aprašyta padaryta nusikalstama veika ar kėsinimasis padaryti tokią veiką, nenurodyta kaltinimo apimtis kėsinantis užvaldyti svetimą turtą, iš viso nenurodyta kokį, kokios vertės turtą ir kieno turtą buvo siekiama užvaldyti, tinkamai neaprašytas pasikėsinimo užvaldyti turtą būdas. Be to, kaip paaiškėjo apklausus teisme kaltinamąjį ir nurodytus liudytojus, jog prokuroro pareiškime nenurodyti visi svarbūs liudytojai, kurių parodymais galima būtų galimai grįsti kaltinimą. Nenurodžius šių aplinkybių nėra galimybių tinkamai kvalifikuoti padarytą veiką. Taip pat teismo posėdžio metu paaiškėjo, kad nusikaltimo padarymo aplinkybės nėra aiškios [...] Apklausus teisme prokuroro pareiškime nurodytus asmenis paaiškėjo duomenys, kad prie minėtų veiksmų padarymo galimai galėjo prisidėti ir nuteistasis M., o kaltinamasis galimai pažįsta nuteistąjį V. D. Esant neaiškioms šios veikos padarymo aplinkybėms nei ikiteisminio tyrimo įstaiga savo iniciatyva nei prokuroras neatliko jokių pradinių ikiteisminio tyrimo veiksmų. Dėl to buvo surašytas Lietuvos BPK 427 str. reikalavimų neatitinkantis prokuroro pareiškimas dėl bylos užbaigimo pagreitinto proceso tvarka*“[38]. Iš šios bylos matome, jog neatlikus ikiteisminio tyrimo veiksmų, t.y. neapklausus nei liudytojų, nei kaltinamųjų, nebuvo išsiaiškintos ir kitos svarbios bylos aplinkybės, įskaitant tai, jog nusikalstamą veiką galėjo padaryti asmenys, veikdami bendrininkų grupėje. Taip pat šioje situacijoje buvo galimas ir prisidėjimas prie nusikalstamos veikos padarymo, už kurį Baudžiamajame kodekse yra numatyta atsakomybė (BK 237 straipsnis, numatantis atsakomybę už nusikaltimo ar nusikaltimą padariusio asmens slėpimą ir BK 238 straipsnis, numatantis atsakomybę už nepranešimą apie nusikaltimą) bei kt.

[38] Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-359/2014.

BPK neįpareigoja visais atvejais atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmų, esant reikalui, prokuroras gali nuspręsti kokia apimtimi jo manymu yra reikalingas proceso veiksmų atlikimas tam, kad būtų nustatytos aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės. Kitaip tariant, pagal galiojantį pagreitinto proceso teisinį reguliavimą, teismui galima nepateikti ikiteisminio tyrimo medžiagos, jei proceso veiksmų atlikimas, prokuroro manymu, nėra reikalingas, arba pateikti tokią ikiteisminio tyrimo medžiagą, kurioje yra atlikti vos pora veiksmų. Tačiau vadovaujantis teismų išsakyta pozicija ir išaiškinimais, siekiant sužinoti ar nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra aiškios, būtina atlikti visus įmanomus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir tik tada spręsti, ar šios aplinkybės yra tikrai aiškios ir ar yra kitos BPK numatytos sąlygos, siekiant kreiptis su Pareiškimu į teismą. Pagrįstas nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas tampa svarbiu kriterijumi, nuo kurio priklauso ar byla bus toliau nagrinėjama teisme pagreitinto proceso tvarka, ar ne. Kita vertus, atlikus tam tikrus ikiteisminio tyrimo veiksmus, bylos nagrinėjimas teisme tampa greitesnis ir aiškesnis. Sunku pagrįsti nusikalstamos veikos aplinkybių aiškumą, jei nebuvo atlikti jokie ikiteisminio tyrimo veiksmai.

Apklausos rezultatai parodė, jog praktikoje laikomasi teismų pozicijos bei jų išaiškinimų ir proceso veiksmai yra atliekami, nors taip pat respondentai nurodo, kad tai yra viena didžiausių kliūčių, siekiant taikyti pagreitinto proceso institutą (žiūrėti darbo Priedą Nr. 5). Tačiau ši apklausa taip pat patvirtina, jog kai kur pagreitinto proceso normos, suteikiančios teisę kreiptis į teismą be ikiteisminio tyrimo medžiagos, taikomis efektyviai. Deja, tokie atvejai sudaro tik 10,3 %. 23 iš 223 apklaustų praktikų nurodė, kad yra atvejų, kai kreipiamasi į teismą be ikiteisminio tyrimo medžiagos ir net 89,7 % nurodė, kad tokių atvejų nėra. Galima išskirti tokius respondentų, pasisakiusių, jog buvo kreiptasi į teismą be ikiteisminio tyrimo metu surinktos medžiagos, pastebėjimus: kreipiamasi į teismą per 24 valandas nuo įtariamojo sulaikymo, jei įtariamasis sutinka su tokiu procesu; įtariamąjį sulaikius nusikalstamos veikos padarymo vietoje; dažniausiai taikoma papirkimo bei kyšininkavimo bylose, smurto artimoje aplinkoje atvejais, vagysčių iš parduotuvių bei pasikėsinimų pagrobti turtą iš parduotuvės bylose. Kaip matome iš jų nurodytų situacijų, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra akivaizdžios, aiškus ir nusikalstamą veiką padaręs asmuo, todėl kreipiantis į teismą pakanka surašyti tik prokuroro Pareiškimą. Likusioji dalis respondentų nurodė, jog net ir esant panašioms situacijoms, ikiteisminio tyrimo metu yra atliekama įtariamojo ir liudytojų apklausa, apžiūrima įvykio vieta, atliekama daiktų apžiūra ir kt. Nepaisant to, jog liudytojų apklausa atlikta ikiteisminio tyrimo metu (pavyzdžiui, apklaustas apsaugos darbuotojas, kuris sulaikė vagį, kasininkė ar kiti darbuotojai), praktikai nurodo, kad bylai atkeliavus į teismą, teisėjai vis tiek reikalauja, kad į teismą būtų kviečiami visi liudytojai.

Didelė dalis praktikų nurodė, kad bene didžiausia problema ir yra ta, jog norint kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, praktikoje reikalaujama daugiau mažiau atlikti įprastą ikiteisminį tyrimą, surenkant praktiškai visą ikiteisminio tyrimo medžiagą: atliekant apklausas, parodymų patikrinimą vietoje, daiktų apžiūrą, įtariamąjį charakterizuojančią medžiagą ir t.t. Praktikoje stengiamasi surinkti tiek pat duomenų, kiek reikalinga į teismą kreipiantis su pareiškimu dėl teismo įsakymo išdavimo ar kaltinamuoju aktu. Pažymėtina, jog tokią praktiką dauguma respondentų vertina neigiamai, ne tik dėl to, jog pagreitinto proceso institutas netenka savo prasmės, bet taip pat ir dėl to, jog įstatyme numatant kreipimosi su Pareiškimu į teismą terminą ir reikalaujant išsamaus tyrimo, pareigūnai, norėdami reikalingus duomenis surinkti greitai ir kokybiškai, turi skubėti ir atsiriboti nuo kitų tuo metu turimų bylų.

Dažnai reikalavimai, keliami ikiteisminio tyrimo medžiagos surinkimui būna pertekliniai, kadangi dalį veiksmų galima atlikti ir bylos nagrinėjimo teisme metu. Esant reikalavimui atlikti visus įmanomus ikiteisminio tyrimo veiksmus, tam tikrais atvejais kliudo ir įstatyme apibrėžtas ikiteisminio tyrimo terminas. Siekiant taikyti pagreitinto proceso institutą, termino praleidimas yra negalimas, tačiau praktikai nurodo, kad dokumentų suruošimui reikia skirti daug laiko, o taip pat reikia atsižvelgti į tai, jog tas ikiteisminis tyrimas nėra vienintelis. Jie išskiria problematišką įtariamąjį charakterizuojančios medžiagos surinkimą, kadangi kartais tam pritrūksta laiko. Ypatingai gauti pažymoms dėl įtariamojo psichinės būklės, teistumo, teismo medicinos specialistų išvadoms, duomenims iš registrų, dokumentams iš įmonių. Taip pat atsiranda kliūčių, kai kaltinamojo gimtoji kalba yra ne lietuvių ir yra reikalingas dokumentų vertimas. Kita vertus, įstatyme apibrėžtas terminas ir skirtas tam, jog byla kuo greičiau būtų perduodama į teismą, esant reikalui, atlikus būtinus proceso veiksmus. Todėl galima teigti, jog toks teisinis reguliavimas iš esmės yra tinkamas įgyvendinti pagreitinto proceso institutą, vis gi didžioji dalis respondentų nurodė, jog į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka kreipiamasi praėjus 2-10 dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios, todėl darytina išvada, jog didžiajai daliai pareigūnų šis terminas yra pakankamas. Kad toks teisinis reguliavimas yra tinkamas sutinka ir respondentai, tačiau teismų praktika, formuojanti perteklinį tyrimo veiksmų atlikimą, pagreitintą procesą dar labiau priartina prie įprastinio baudžiamojo proceso, kuomet ne tik bylos nagrinėjimas teisiamajame posėdyje vyksta pagal bendrasias bylos nagrinėjimo teisme taisykles, bet ir ikiteisminis tyrimas atliekamas įprastine tvarka tik per ribotą terminą. Atkreiptinas dėmesys, LAT Senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarime ir LR generalinio prokuroro rekomendacijose dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka yra nurodomas pagrindinių duomenų, kuriais grindžiamas kaltinimas, pateikimo reikalavimas. Galbūt todėl

teismai vis dar reikalauja prokuroro visų įmanomų ir būtinų veiksmų atlikimo, kad būtų nustatytos tikrai aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės.

Galima svarstyti ir tai, kad teismai kitaip formuotų teismų praktiką, jeigu įstatyme būtų įtvirtintas pagreitintas procesas, kuriame pradėjus ikiteisminį tyrimą, esant akivaizdiems ir aiškiems nusikalstamos veikos požymiems, jis neatliekamas, o byla, po ikiteisminio tyrimo pradžios užfiksavimo, iš karto perduodama nagrinėti teisme. Tai būtų visiškai priešingas procesas teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesui. Tokį procesą galėtume laikyti visiškai savarankišku supaprastintu procesu, kuriame baudžiamojo proceso paskirtis būtų įgyvendinama praleidžiant ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo etapą ir bylą nagrinėjant iš karto teisme, kur laikomasi visų baudžiamojo proceso principų ir procesinių garantijų. Tik toks pagreitintas procesas esmingai išsiskirtų tiek nuo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso (kuriame yra priešingai - baudžiamojo proceso paskirtis įgyvendinama be įprastinio bylos nagrinėjimo teisiamajame posėdyje), o ypatingai ir nuo bendrojo baudžiamojo proceso. Šiuo metu pagreitinto proceso tvarka byla teisme nagrinėjama pagal bendrasias bylos nagrinėjimo teisme taisykles, tačiau teismų praktikoje pažymima, kad pagreitinto proceso pobūdis lemia proceso veiksmų atlikimą teismo iniciatyva tik išimtiniais atvejais, tačiau galima daryti prielaidą, jog teismui galint pasinaudoti teise, numatyta BPK 287 straipsnyje ir pagreitinto proceso tvarka nagrinėjamose bylose, nebūtų keliamas toks griežtas reikalavimas dėl išsamaus proceso veiksmų atlikimo ikiteisminio tyrimo metu. Tokiu atveju galbūt pakaktų prokuroro Pareiškimo ir prokuroro nuožiūra atliktų porceso veiksmų, o esant reikalui, nusikalstamos veikos aplinkybes būtų galima išsiaiškinti ir bylą nagrinėjant teisme.

Įstatymo nuostatą, numatančią, kad teismui pateikiama ikiteisminio tyrimo medžiaga, jeigu buvo atliekami proceso veiksmai, galima vertinti teigiamai, kadangi neatliekant ikiteisminio tyrimo veiksmų yra sumažinamas ikiteisminio tyrimo darbuotojų krūvis ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai bei prokurorai gali labiau koncentruotis į sunkesnių ir sudėtingesnių nusikalstamų veikų tyrimą, kuris reikalauja sudėtingų tyrimo metodikų ir išsamaus ikiteisminio tyrimo. Kita vertus, žvelgiant į teismo poziciją, jog prokuroras privalo atlikti visus būtinus ikiteisminio tyrimo veiksmus arba organizuoti jų atlikimą, kad būtų nustatytos aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, gali tapti efektyvesnis pats bylos nagrinėjimas teisme, ypatingai, jeigu bylą pavyksta išnagrinėti tą pačią dieną, kai gautas teisme prokuroro Pareiškimas. Atsižvelgiant į susiformavusią teismų praktiką, nors ir nesant būtinybei, sudėtinga neatlikti jokių ikiteisminio tyrimo veiksmų, kadangi jei teismui nusikalstamos veikos aplinkybės atrodys nepakankamai aiškios, byla gali būti perduodama prokurorui arba nurodoma atlikti išsamų ikiteisminį tyrimą bendra tvarka. Galime pažymėti, jog visais atvejais, esant galimybei, bylos nagrinėjimas teisme turėtų vykti kuo greičiau, kadangi per ilgas ikiteisminis tyrimas gali

įtakoti įrodymų išnykimą, tam tikrų, tyrimui svarbių, aplinkybių užmiršimą, liudytojų dingimą ir pan.

Apibendrinant šį skyrių, galima pastebėti, jog po naujausių BPK pakeitimų, reglamentuojančių pagreitintą procesą, jo taikymo pagrindai išliko tie patys: 1) esminis pagrindas liko nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas, 2) bylos teismingumas apylinkės teismui, 3) ypatingai svarbus terminas - dabar į teismą turi būti kreipiamasi ikiteisminio tyrimo pradžios dieną arba ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos. Viena vertus, šio termino skaičiavimo pakeitimai turėtų palengvinti ir padidinti pagreitinto proceso taikymo galimybes. Antra vertus, šie pakeitimai neprisideda prie pagreitinto proceso greitumo ir efektyvumo skatinimo, nes vėliau kreipiantis į teismą pailgėja ir pats procesas. Galima įvardyti esminį teorijos ir praktikos neatitikimą ikiteisminio tyrimo stadijoje – BPK numatyta pareiga kartu su Pareiškimu teismui pateikti ir ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, jeigu buvo atliekami proceso veiksmai. Tuo tarpu teismų praktikoje formuojama taisyklė, jog ikiteisminis tyrimas turi būti atliekamas tiek, kiek įmanoma, kadangi neatlikus visai jokių veiksmų arba atlikus vos keletą, teismas gali pripažinti bylos aplinkybes nepakankamai aiškiomis ir bylą kartu su pareiškimu perduoti prokurorui. Atkreiptinas dėmesys, jog Įstatymas tokio teisinio pagrindo bylą perduoti prokurorui nenumato, ši taisyklė egzistuoja tik teismų praktikoje. BPK numatyta, kad byla gali būti perduodama prokurorui tik BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindu.

3. TEISMINIS BYLOS NAGRINĖJIMAS PAGREITINTO PROCESO TVARKA: TEISINIO REGULIAVIMO IR TAIKYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Nepaisant to, jog bylos nagrinėjimas teisme pagreitinto proceso tvarka vyksta pagal bendrasias bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme taisykles, su išmimtimis parengiamojo posėdžio metu ir tuo, kad vietoj kaltinamojo akto prokuroras perskaito savo pranešimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, pagreitinto proceso pobūdis lemia tai, kad *„[...] nagrinėjimo teisme pertraukos (BPK 243 str.), kaltinimo pakeitimas teisme (BPK 256 str.), proceso veiksmų atlikimas teismo iniciatyva (BPK 287 str.), papildomų įrodymų pateikimas (BPK 288 str.) ir pan. gali būti taikomi tik išimtinais atvejais“*[39]. Siekiant užtikrinti kaltinamojo teises bei ginti jo interesus, šiame procese BPK 51 straipsnio 1 dalies 9 punktas ir 431 straipnis nustato ir privalomą gynėjo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme. Tuo atveju, jeigu įtariamasis nebuvo pasikvietęs gynėjo ar gynėjas jam nebuvo pakviestas, arba jeigu įtariamojo gynėjas dėl užimtumo ar kitų priežasčių neatvyko į teismą, kaltinamąjį gina teismo paskirtas gynėjas.

Šiame skyriuje panagrinėsime teisinį pagreitinto proceso reguliavimą bylos nagrinėjimo teisme metu. Jį palyginsime su praktiniu taikymu, panagrinėsime pagrindinius probleminius aspektus, su kuriais susiduriama bylos nagrinėjimo teisme metu.

3.1. Bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme teisinis reguliavimas ir praktinis taikymas

Teismo procesas prasideda gavus prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. BPK 428 straipsnis numato, jog teismo posėdis turi būti rengiamas tuoj pat, o jei jis nerengiamas tą pačią dieną, turi būti surengtas ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo prokuroro Pareiškimo gavimo teisme dienos. Toks orientacinis terminas įtvirtintas tam, kad pats teismo posėdis būtų rengiamas kaip įmanoma greičiau ir pagreitintas procesas teisminėje stadijoje neprarastų savo esmės. Taip pat galima manyti, jog pakeitimai, nustatantys, kad pirmasis teismo posėdis gali būti rengiamas ne iš karto, užbėga už akių situacijoms, kuomet tą dieną, kai gaunamas prokuroro Pareiškimas, teisėjas negali rengti teismo posėdžio dėl kitų tuo metu turimų bylų. Žinoma, pagreitintas procesas efektyviausiai įgyvendintų savo paskirtį, jeigu greitumas pasireikštų ne tik ikiteisminio tyrimo stadijoje, bet taip pat ir bylai, atkeliavus į teismą, ji būtų išnagrinėjama per vieną teismo posėdį ir teismo sprendimas būtų priimamas tą pačią dieną.

[39] Šakių rajono apylinkės teismo teisėjos 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-126-876/2014.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet iškyla keblumų, nustatant ar buvo praleistas keturiolikos dienų bylos pradėjimo nagrinėti terminas, ar ne. Galima pateikti konkretų pavyzdį iš teismų praktikos – Jurbarko rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutartį, kurioje teismas konstatavo:

„Lietuvos Respublikos BPK 428 str. 1 d. nurodoma, kad pirmas teismo posėdis, jei jis nerengiamas tą pačią dieną, turi būti surengtas ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo prokuroro pareiškimo dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka gavimo teisme dienos. Ši byla Marijampolės rajono apylinkės teisme buvo gauta 2014 m. gegužės 12 d. ir nusišalinus ten dirbantiems teisėjams persiųsta Kauno apygardos teismui, o vėliau į Jurbarko rajono apylinkės teismą. Šiuo metu jau yra praėję keturiolika dienų nuo bylos gavimo teisme dienos. Kodekse nepasisakyta, kad šis terminas vėl skaičiuojamas nuo bylos gavimo konkrečiame teisme. Teismas mano, kad įstatymo leidėjas specialiai nustatė trumpą terminą, kai byla nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka, nes kitaip netektų prasmės bylos nagrinėjimas šia tvarka.“ [40] Šis teismo sprendimas buvo apskųstas Kauno apygardos teismui, o jis, tenkindamas prokuroro skundą, panaikino Jurbarko rajono apylinkės teismo nutartį ir priėmė dėl skundo naują sprendimą - perduoti bylą Jurbarko rajono apylinkės teismui nagrinėti pagreitinto proceso tvarka. Kaip matysime iš teismo pozicijos, nėra teigiamai vertinamos situacijos, kuomet byla perduodama prokurorui BPK 429 straipsnio 3 dalies pagrindu, „pritempiant" Pareiškimui keliamų reikalavimų pažeidimus, esant visai kitoms aplinkybėms. Savo sprendime Kauno apygardos teismas nurodė:

“[...] Nors, kaip pabrėžiama skundžiamoje nutartyje, įstatymo leidėjo sąmoningai nustatytas trumpas bylos pradėjimo nagrinėti terminas pagreitinto proceso atveju, tačiau ši įstatymo nuostata negali būti aiškinama pernelyg siaurai, neatsižvelgiant į proceso ekonomiškumo principą. Šiuo atveju terminas buvo praleistas dėl objektyvių, nei nuo prokuroro, nei nuo kitų proceso dalyvių nepriklausančių priežasčių, kurios negali užkirsti kelio bylos nagrinėjimui supaprastinto proceso tvarka.

Skundžiamoje nutartyje nurodytas kitas bylos grąžinimo prokurorui pagrindas taip pat yra nepagrįstas, kadangi BPK 427 straipsnio 1 dalyje nėra nurodyta reikalavimo, jog į pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka prokuroras turi įtraukti duomenis apie pareiškimo įteikimą kaltinamajam. Prokuroras skunde nurodo, jog ketino duomenis apie pareiškimo įteikimą pateikti teismo posėdyje, todėl šių duomenų nepateikimas su pareiškimu nelaikytinas trūkumu, dėl kurio byla negalėtų būti nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka.”[41]

[40] Jurbarko rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-110-523/2014.

[41] Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2014 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1126-508/2014.

Visų pirma, teismas padarė išvadą, jog bylos pradėjimo nagrinėti termino praleidimas dėl objektyvių priežasčių negali užkirsti kelio bylos nagrinėjimui pagreitinto proceso tvarka. Taip pat teismas pripažino, jog duomenų, kurie įrodytų Pareiškimo įteikimą kaltinamajam nepateikimas kartu su Pareiškimu, nelaikytinas trūkumu, dėl kurio byla negalėtų būti nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka. Galima pažymėti ir tai, jog įstatymas numato, kad BPK 427 straipsnyje numatytų reikalavimų, keliamų Pareiškimui, neatitikimas turi būti ne bet koks, o esminis. Kaip matome iš pateikto pavyzdžio, praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet šį neatitikimą bandoma argumentuoti pačiomis įvairiausiomis aplinkybėmis, aiškinant šią įstatymo normą plečiamai.

Kai tesme gaunamas prokuroro Pareiškimas, nepažeidžiant BPK 428 straipsnio 1 dalyje numatyto termino, turi būti rengiamas pirmasis teismo posėdis. Šis posėdis svarbus tuo, jog "*[...] posėdžio metu teismas išklauso kaltinimo ir gynybos funkcijas vykdančių subjektų pozicijas, t.y. prokuroras paskelbia savo pareiškimą, o kaltinamajam suteikiama galimybė pareikšti, ar jis supranta jam pareikštą kaltinimą ir kada jis pageidauja būti teisiamas – tuoj pat ar vėliau, atsižvelgiant į poreikį pasirengti gynybai*"[42]. Jei kaltinamasis sutinka būti teisiamas tuoj pat, iš karto pradedamas teisiamasis posėdis. Bylos nagrinėjimas teisme vėliau gali vykti tik kaltinamojo iniciatyva, jam pateikiant prašymą surengti bylos nagrinėjimą teisme vėliau, tačiau pagrindas surašyti šį prašymą yra tik vienas - jeigu kaltinamajam reikalingas laikas pasirengti gynybai. Teisėjas neprivalo atsižvelgti į kitais motyvais grindžiamą kaltinamojo prašymą nenagrinėti bylos tuoj pat. Pažymėtina ir tai, jog prašymas turi būti ne tik motyvuotas, bet taip pat jame turi būti nurodyta, kiek kaltinamajam reikia laiko pasirengti gynybai. BPK 430 straipsnio 1 dalis įpareigoja bylos nagrinėjimą teisme rengti praėjus terminui, kurio kaltinamasis prašė pasirengti gynybai, tačiau ne vėliau kaip po dvidešimties dienų. Jei kaltinamasis prašo bylą surengti vėliau nei numatyta šiame straipsnyje, toks kaltinamojo prašymas neturėtų būti tenkinamas.

Teisėjas, bylos parengimo nagrinėti teisme pagreitinto proceso tvarka metu, t.y. išklausęs prokuroro, nukentėjusiojo, kaltinamojo, gynėjo nuomones, privalo priimti vieną iš BPK 428 straipsnio 2 dalyje numatytų sprendimų. Atkreipiamas dėmesys, jog BPK 429 straipsnio 2 dalyje numatytas ir dar vienas teisėjo sprendimas – bylos perdavimas prokurorui, tačiau šis sprendimas gali būti priimtas tik pradėjus bylą nagrinėti teisme. Svarbu, jog priimdamas sprendimą teismas nustatytų tinkamą pagrindą, nes sprendimų, numatytų BPK 428 straipsnio 2 dalyje ir sprendimo, numatyto BPK 429 straipsnio2 dalyje teisinės pasekmės skiriasi. Remiantis

[42] Ažubalytė, R; Jurgaitis, R.; Zajančkauskienė, J. *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, p. 87.

BPK 428 straipsnio 3 dalimi, priėmus šiame straipsnyje nurodytus sprendimus, jie yra įrašomi į teismo posėdžio protokolą ir yra neskundžiami. Tuo tarpu teisėjo sprendimas bylą grąžinti prokurorui gali būti skundžiamas BPK X dalyje nustatyta tvarka (tai įtvirtinta BPK 429 straipsnio 3 dalyje).

Peržiūrėjus teismų sprendimus, priimtus po 2013 m. liepos 13 d., galima pastebėti, ne vieną atvejį[43], kuomet Pareiškimui atkeliavus į teismą, byla buvo nagrinėjama tuoj pat ir išnagrinėta per vieną teismo posėdį. Tai parodo, jog pagreitintas procesas gali būti taikomas išties efektyviai. Šiek tiek paanalizuokime pateiktas bylas, kurios buvo išnagrinėtos per vieną teismo posėdį. Pirmajame, 2014 m. balandžio 1 d., nuosprendyje nurodoma, kad Vilniaus miesto apylinkės teisme 2014 m. balandžio 1 d. gautas prokurorės pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Teismo posėdyje dar kartą apklausus kaltinamąjį, išnagrinėjus ikiteisminio tyrimo medžiagą, teismas nurodė, jog atsižvelgiant į tai, kad yra visos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 426 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, kaltinamasis bei jo atstovai tam neprieštaravo, teismas baudžiamąją bylą išnagrinėjo pagreitinto proceso tvarka (BPK XXXI skyriaus antrasis skirsnis). Šioje byloje kaltinamojo kaltė buvo įrodyta paties kaltinamojo parodymais, liudytojų ir nukentėjusiojo parodymais, dviračio ir vaizdo įrašo apžiūros protokolais, todėl teismas pripažino, jog šių įrodymų visiškai pakanka teismo išvadai, jog kaltinamasis įvykdė nusikalstamą veiką (baudžiamąjį nusižengimą), priimti. Kitame, 2013 m. gruodžio 6 d., nuosprendyje nurodoma, jog be kaltinamojo prisipažinimo, jo kaltę, padarius inkriminuotą nusikalstamą veiką, įrodo kiti ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys: apsaugos darbuotojo pareiškimas ir paaiškinimas, įvykio vietos apžiūros protokolas, poėmio protokolas, ir kt.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog nurodytos pavyzdinės bylos, kuriose byla išnagrinėta per vieną teismo posėdį, pagrindžia ikiteisminio tyrimo svarbą, nes šiose bylose buvo atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmai. Jų metu surinkti pagrindiniai duomenys, pagrindžiantys nusikalstamos veikos padarymą ir kaltinamojo kaltę, o jų pagrindu vykdavo ir teisiamasis posėdis, kurio metu šie duomenys tikrinami. Taip pat galima paminėti, jog šiose bylose kaltinamieji prisipažino nusikalstamos veikos padarymu ir taip neapsunkino pačio proceso, kadangi situacijos tikrai akivaizdžios: pirmojoje byloje kaltinamasis kėsinosi pavogti prie banko pastato paliktą dviratį, tačiau dėl nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių veikos nebaigė, nes jį sulaikė apsaugos darbuotojas, o jo veiką užfiksavo dar ir vaizdo kameros; antrojoje byloje kaltinamasis ketino pavogti iš parduotuvės keletą butelių alkoholinio gėrimo bei kitų prekių,

[43] Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 1 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1521-957/2014; Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1432-900/2013.

tačiau veikos taip pat nebaigė, nes praėjęs pro kasas buvo sulaikytas parduotuvės apsaugos darbuotojo. LAT 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarime yra išaiškinęs, kad „*tais atvejais, kai pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka surašytas visiškai atlikus ikiteisminį tyrimą ir yra BPK 273 straipsnyje numatytos sąlygos, teisiamajame posėdyje gali būti atliekamas sutrumpintas įrodymų tyrimas*"[44]. Būtent antrojoje aptartoje byloje teismas, įvykdęs BPK 291 straipsnio reikalavimus ir remdamasis BPK 273 straipsniu, taip pat sėkmingai pritaikė ir sutrumpinto įrodymų tyrimo tvarką, kadangi kaltinamasis kaltu prisipažino visiškai, nebuvo kaltinamas padaręs sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės nekelė abejonių ir nei kaltinamojo gynėja, nei prokuroras nepageidavo, jog kiti įrodymai būtų tiriami nuodugniai.

Apibendrinus šias bylas, galima pastebėti, jog atlikus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir surinkus kuo daugiau reikalingų duomenų, byla išnagrinėjama teisme daug greičiau ir sklandžiau. Taip pat šie bylų pavyzdžiai patvirtina, jog pagreitinto proceso tvarka byla gali būti išnagrinėjama vieno posėdžio metu, tačiau tokiuose posėdžiuose labai svarbi tampa ikiteisminio tyrimo metu gauta medžiaga.

3.1.1. Teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą

Dėl teisėjo sprendimų surengti bylos nagrinėjimą teisme tuoj pat arba kitą dieną kaip ir viskas aišku, kadangi teisminis bylos nagrinėjimas priklauso nuo kaltinamojo pozicijos, nes byla kitą dieną gali būti nagrinėjama tik vienu, jau anksčiau aptartu, pagrindu. Trečiasis teismo sprendimas, numatytas BPK 428 straipsnio 2 dalyje, tai teisėjo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Šiame poskyryje tikslinga plačiau panagrinėti šio sprendimo teisino reguliavimo problematiką ir teisės normų taikymą praktikoje.

BPK 429 straipsnio 1 dalyje nurodyti aiškūs pagrindai, kuriems esant, teisėjas turi priimti sprendimą atmesti prokuroro pareiškimą. Pažymėtina, jog pakanka bent vieno iš nurodytų pagrindų, t.y. arba turi būti nustatyta, jog praleistas BPK 426 straipsnyje numatytas terminas, arba nustatytas bylos teisingumas apygardos teismui. Jau minėta, jog teisingumo nustatymas yra formalus kriterijus, todėl jį nustatyti nėra sudėtinga, pakanka pritaikyti BPK nustatytas teisingumo taisykles. Kalbant apie BPK 426 straipsnyje numatyto termino praleidimą, galima pastebėti, jog jį nustatyti taip pat nėra sudėtinga, kadangi reikia patikrinti ikiteisminio tyrimo pradžios dieną ir dieną, kai teisme gaunamas prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo

[44] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas, *supra* note 4.

pagreitinto proceso tvarka. Šio termino skaičiavimo tvarką aptarėme ankstesniame šio darbo skyriuje.

Galima daryti išvadą, jog BPK 429 straipsnio 1 d. įtvirtintas atvejų sąrašas yra baigtinis. Atmetus prokuroro pareiškimą toks teismo sprendimas neskundžiamas (BPK 428 straipsnio 3 dalis). Lyg ir viskas būtų aišku, jeigu ne naujieji BPK pakeitimai, po kurių atsirado nauja BPK 429 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisės norma, nustatanti, kad ne tik teisėjo nutartis perduoti bylą prokurorui gali būti skundžiami BPK X dalyje nustatyta tvarka, bet taip pat ir teisėjo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Akivaizdu, jog įtvirtindami naująją teisės normą, įstatymo projekto rengėjai pamiršo BPK 429 straipsnio 3 dalyje galiojančią nuostatą, kad teisėjo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą yra neskundžiamas. Galima pastebėti, jog svarstymų stadijoje Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas, atskiri Seimo nariai bei institucijos į kurias buvo kreiptasi, taip pat nepateikė pastabų dėl šios teisės normų kolizijos, ir galiausiai minėta norma buvo priimta.

Tiesa, bandymų skųsti tokį teismo sprendimą praktikoje yra ne daug. Galima išskirti atvejį, kai Šiaulių apygardos prokuratūros Šiaulių apylinkės prokuratūros prokurorė ketino pasinaudoti naujai suteikta teise ir apskųsti teisėjo sprendimą atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Šis bandymas buvo nesėkmingas. Toliau pateikiama ištrauka iš minėtos nutarties:

Šiaulių apygardos teismas prokurorės skundą paliko nenagrinėtą ir nurodė, jog "*Akivaizdu, kad apylinkės teismas, gavęs prokurorės pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, priėmė vieną iš BPK 428 str. 2 d. numatytų sprendimų – atmetė prokurorės pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka (BPK 428 str. 2 d. 3 p.). BPK 428 str. 3 d. aiškiai nurodyta, kad šio straipsnio 2 dalyje nurodyti sprendimai įrašomi į teismo posėdžio protokolą ir yra neskundžiami, tai pažymėjo ir apylinkės teismas, tačiau prokurorė, savaip interpretuodama BPK 428 str. ir 429 str. nuostatas, vis tiek pateikė skundą dėl sprendimo atmesti prokurorės pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka.*"[45] Toks teismo sprendimas kelia abejonių, kaip ir kada tuomet turėtų būti taikoma BPK 429 straipsnio 3 dalies nuostata, susijusi su galimybe skųsti teisėjo sprendimą atmesti prokuroro Pareiškimą, ir ką reiškia teiginys „savaip interpretuodama", nes ginčijama norma tokia pat aiški kaip ir BPK 428 straipsnio 3 dalies norma. Atkreiptinas dėmesys, jog ir pačios formuluotės yra identiškos. Tiek BPK 428 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatytas sprendimas įvardijamas kaip sprendimas „atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka",

[45] Šiaulių apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. S-831-354/2014.

tiek BPK 429 straipsnio 3 dalyje įvardyta „teisėjo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka", todėl manyti, jog šiuose straipsniuose yra nurodyti skirtingi teisėjo sprendimai, taip pat nėra pagrindo. Iš aptarto teismo sprendimo galima daryti išvadą, jog ir šioje situacijoje Šiaulių apygardos teismui nekilo jokių abejonių, jog turi būti taikoma tik BPK 428 straipsnio 3 dalies nuostata. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog apylinkės teismas atmetė prokurorės pareiškimą ne BPK 429 straipsnio 2 dalyje numatytais pagrindais, bet dėl to, jog nebuvo visiškai aiškios nusikaltimų padarymo aplinkybės. Tokio pagrindo atmesti prokuroro Pareiškimą įstatymas taip pat nenumato.

Kaip matome iš pateikto pavyzdžio, probleminis yra ne tik teisinis naujosios BPK 429 straipsnio 3 dalies normos, numatančios galimybę skųsti teisėjo sprendimą atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, teisinis reguliavimas, bet taip pat iškyla problemų ir praktikoje, siekiant pritaikyti šią naująją normą. Nepaisant to, jog BPK numato konkrečius pagrindus, kuriems esant, teisėjas turi atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, praktikoje susiduriama ir su atvejais, kai teisėjai atmeta prokuroro Pareiškimą ir tuo pagrindu, kad ne visiškai aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės. Pritaikius teisės normą, numatančią, kad toks teismo sprendimas yra neskundžiamas, prokurorui yra užkertamas kelias pašalinus trūkumus (nustačius aiškias nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes) kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka. Tačiau tokiose situacijose apskritai kyla klausimas, ar teisėjas turi teisę atmesti prokuroro pareiškimą, jei nėra nustatytos aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės? Anksčiau galiojusi norma, numatė tokį teismo elgesio variantą, kai esant nepakankamai aiškioms bylos aplinkybėms, priimama nutartis grąžinti bylą prokurorui, pažymint, jog ši nutartis yra neskundžiama. Dabartiniame pagreitinto proceso teisininiame reguliavime tokia teisės norma nėra įtvirtinta.

Apklausoje buvo klausiama respondentų ar teismo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka praktikoje yra skundžiamas ar ne. Iš viso į šį klausimą atsakė 191 respondentai (žiūrėti darbo priedą Nr. 6). 48,7 % praktikų nurodė, jog šis teismo sprendimas yra neskundžiamas, 31,9 %, jog yra skundžiama, o likusieji 19,4 % pažymėjo atsakymą „kita". Kaip matome, respondentų nuomonės išsidėstę labai skirtingai, todėl akivaizdu, jog ši norma praktikoje taikoma taip pat skirtingai. Kai kurie iš respondentų pastabose nurodė, jog tokių atvejų, kad teismas atmestų prokuroro Pareiškimą, jų praktikoje iš viso nepasitaikė. Taip pat buvo pažymėta, kad skundų rašyti neteko, nes būtent po naujųjų BPK pakeitimų teismas prokurorų Pareiškimų beveik neatmetinėja.

Apibendrinus šią apklausos dalį, galima pritarti, jog pagrindas skųsti prokuroro Pareiškimą gali atsirasti tik išimtiniais atvejais. Kaip jau kalbėta, įstatyme numatyti atmetimo pagrindai yra labai aiškūs, juos nėra sudėtinga nustatyti net ir prokurorui, todėl prieš kreipiantis į

teismą pats prokuroras gali patikrinti ar nėra BPK numatytų atmetimo pagrindų. Situacija kiek keičiasi, kuomet prokuroro Pareiškimas atmetamas dėl nepakankamo nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumo. Apklausos rezultatuose taip pat pažymėta, kad tais atvejais, kai Pareiškimas atmetamas dėl to, kad byla teisminga apygardos teismui ar praleistas BPK 426 straipsnyje numatytas terminas, teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą yra neskundžiamas, vadovaujantis BPK 428 straipsnio 3 dalimi. Jeigu teismas atmeta Pareiškimą dėl to, kad neaiškios ar nepakankamai aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, teismo sprendimas yra skundžiamas. Toks praktikos formavimas skamba lyg ir logiškai, tačiau vis tiek išlieka neaišku, kokiu pagrindu teismas atmeta prokuroro Pareiškimą dėl nepakankamai aiškių nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių, o ir BPK neišskiria, kad esant vieniems Pareiškimo atmetimo pagrindams teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą yra skundžiamas, o esant kitiems pagrindams – neskundžiamas.

Analizuojamos normos yra neaiškios, praktikoje taikomos skirtingai, todėl įdomu, kaip šios normos taikymą įsivaizdavo įstatymo projekto rengėjai. Deja, aiškinamajame rašte[46] apie tai neužsimenama, tik nurodoma, kad reikėtų įvertinti tokio teismo sprendimo, kuriuo atmetamas prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tavrka, apskundimo galimybę. Aptartų teisės normų taikymo praktikos nustatymas ir suvienodinimas yra labai svarbus ir reikalingas žingsnis, galintis išspręsti ar galbūt net atriboti šių dviejų kolizinių normų taikymą praktikoje, nes kaip jau buvo minėta, nuo to priklauso kokios bus teismo sprendimo teisinės pasekmės. Atmetus prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka ir negalint jo apskųsti, toliau ikiteisminis vyksta bendra tvarka ir į teismą prokuroras gali kreiptis tik surašęs kaltinamąjį aktą. Viena vertus teismo sprendimo atmesti prokuroro pareiškimą apskundimas pailgina patį procesą, tačiau kita vertus, jeigu prokuroro Pareiškimas atmetamas dėl to, kad teismas mano, jog nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės nėra aiškios, prokuroras dar turėtų teisę skųsti tokį teismo sprendimą. Nusprendus panaikinti žemesnės instancijos teismo sprendimą, kuriuo buvo atmestas prokuroro Pareiškimas, išlieka galimybė taikyti pagreitintą procesą, jei tam dar būtų procesinės prielaidos.

Kaip jau buvo minėta, galima rasti ne vieną bylą, kurioje teismas priima sprendimą atmesti prokuroro Pareiškimą kitais nei BPK 429 straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais. Antai Kauno apylinkės teismas nutartimi atmetė prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, konstatuodamas:

„Įvertinus kaltinamojo, nukentėjusiosios ir liudytojų parodymus, ištyrus byloje surinktus įrodymus, negalima pagrįstai teigti, kad baudžiamojoje byloje tiriamos nusikalstamos

[46]Aiškinamasis raštas, *supra* note 2.

veikos aplinkybės yra visos ištirtos ir aiškios bei nustatytos ir pakankamos pagrįstai nuspręsti, kad nusikalstama veika buvo arba nebuvo padaryta.

[...] Esant byloje neaiškioms nusikalstamos veikos aplinkybėms, bylą nagrinėjantis teismas negali savo iniciatyva imtis kokių nors priemonių (atlikti papildomus tyrimo veiksmus ar pavesti jų atlikimą prokurorui ir pan.), kad nustatyti iki dabar nenustatytas ir svarbias baudžiamajai bylai išnagrinėti aplinkybes ar neginčytinai išsiaiškinti iki dabar neaiškias ir abejotinas aplinkybes [...]. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, prokuroro pareiškimas dėl baudžiamosios bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka atmestinas, nes nusikalstamos veikos, kuri inkriminuojama kaltinamajam T. D., aplinkybės nėra aiškios, ir baudžiamoji byla perduotina prokurorei tolimesnio ikiteisminio tyrimo organizavimui bendra tvarka (BPK 426 str. 1 d., 428 str. 2 d. 3 p.).“[47]

Galima pateikti ir dar keletą pavyzdžių, kuomet patys prokurorai prašė jiems grąžinti bylą, tačiau pagrindai, kuriais teisėjai tenkino jų prašymas yra skirtingi. Štai 2014 m. balandžio 3 d. Klaipėdos miesto apylinkės teismas priėmė nutartį atmesti prokurorės pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, kartu su šio sprendimo teisinėmis pasekmėmis, t.y. grąžinant bylą prokuratūrai vykdyti ikiteisminį tyrimą bendra tvarka ir nurodant, jog ši teismo nutartis yra neskundžiama. Tokį sprendimą teismas priėmė, remdamasis tuo, jog kaltinamasis į teismo posėdį neatvyko. Teismui priėmus kaltinamojo atvesdinimo nutartį bei prokurorei kartu su ikiteisminio tyrimo įstaiga nepavyko užtikrinti kaltinamojo dalyvavimo teismo procese, todėl prokurorė prašo bylą grąžinti prokuratūrai. Pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka atmetamas.[48] Šioje byloje prokuroro Pareiškimas buvo atmestas taip pat kitu, ne BPK 429 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu, pagrindu.

Tuo tarpu Vilniaus miesto apylinkės teisme 2014 m. sausio 9 d. priimta nutartis, kurioje į paskirtą teismo posėdį dėl nežinomų priežasčių neatvykus kaltinamajai, prokurorė ir kaltinamosios gynėjas prašė grąžinti bylą prokurorei. Prašymą argumentavo tuo, jog kaltinamoji neatvyko į posėdį, be to jai nėra įteiktas pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Teismas tokį jų prašymą tenkino, tačiau savo sprendimą priėmė remdamasis BPK 429 straipsnio 2 dalimi, t.y. byla buvo perduota prokurorei, su galimybėmis apskųsti tokį teismo sprendimą ir pašalinus nurodytus trūkumus vėl kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, jeigu tam dar būtų procesinės prielaidos. [49]

Pateikti pavyzdžiai dar kartą patvirtina, jog teismų praktika, susijusi su teismo sprendimu atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka yra

[47] Kauno apylinkės teismo 2014 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2776-954/2014.

[48] Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-469-144/2014.

[49] Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-779-827/2014

nevienoda. Net ir situacijose, kuomet prokuroras prašo grąžinti jam bylą, teismas priėmė sprendimus, remdamasis skirtingomis teisės normomis. Vienu atveju prokuroro prašymą grąžinti bylą tenkino BPK 428 straipsnio 2 dalies 3 punkto pagrindu, kitu atveju – BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tačiau pagrindas, kuriuo remsis teismas, išlieka svarbus, kadangi nuo jo priklauso ar bus galima kreiptis į teismą dar kartą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, ar byla atmetama ir ikiteisminį tyrimą toliau galima vykdyti tik bendra tvarka. Pritartina teismų praktikai, kuomet susiklosčius nurodytoms situacijoms, teismai priima sprendimą bylą perduoti prokurorui, neužkirsdami jiems kelio pataisius trūkumus vėl kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka. Juk prokurorai tokiu atveju nėra įpareigojami skubėti atlikti proceso veiksmų, kad galėtų ir vėl kreiptis į teismą su Pareiškimu. Priešingai, jiems tokia teisė suteikiama, tačiau matydami, jog išsamus ikieisminis tyrimas reikalauja ilgo laiko tarpo ir sudėtingų tyrimo metodikų, ikiteisminį tyrimą gali užbaigti kaltinamojo akto surašymu, t.y. taikydami įprastinę baudžiamąją procesinę formą.

3.1.2. Teismo sprendimas perduoti bylą prokurorui

Ketvirtasis teismo sprendimas – perduoti bylą prokurorui, numatytas atskirame, BPK 429 straipsnyje. Atkreiptinas dėmesys, jog skirtingai nei Pareiškimo atmetimo atveju, sprendimas bylą perduoti prokurorui priimamas bylos nagrinėjimo teisme metu. Pagal BPK 429 straipsnio 2 dalį, nutartimi byla perduodama prokurorui, jeigu bylos nagrinėjimo teisme metu nustatoma, kad surašytas iš esmės BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitinkantis prokuroro Pareiškimas. Pažymėtina, jog šis teismo sprendimas gali būti skundžiamas BPK X dalyje nustatyta tvarka. Tokiam teisiniam reguliavimui pritartina, kadangi pats teismo sprendimo priėmimo pagrindas – nustatyta, jog surašytas iš esmės BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitinkantis prokuroro Pareiškimas – yra subjektyvus ir tam tikrais atvejais tikrai gali būti ginčytinas. Nors apskundimas ir prailgina procesą, tačiau suteikia ir privalumų, kad priimtas sprendimas bylą perduoti prokurorui neužkerta galimybės ištaisius trūkumus ir vėl kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka.

Aptartus teisės normas, susiduriama su keletu problemų. Visų pirma, kas yra laikoma Pareiškimo reikalavimų neatitikimu iš esmės? Antra, ar nustačius, jog trūksta bent vieno reikalavimo, nurodyto BPK 427 straipsnyje, galima teigti, jog Pareiškimas neatitinka jam keliamų reikalavimų iš esmės? Toliau panagrinėsime kaip teismų praktikoje taikoma ši naujoji norma. Peržiūrėjus naujausias bylas, priimtas po BPK pakeitimų, galima išskirti tokius bylos perdavimo prokurorui BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindų atvejus, kuomet teismų praktikoje pripažįstama, jog buvo surašytas iš esmės reikalavimų neatitinkantis prokuroro Pareiškimas:

1) Nėra įteiktas pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka kaltinamajam.

Tai pats populiariausias praktikoje taikomas pagrindas perduoti bylą prokurorui, kuris dažniausiai taikomas nurodant ir kitas aplinkybes, dėl kurių byla turi būti perduota prokurorui.

Antai Kauno apylinkės teismas 2014 m. rugsėjo 11 d. priėmė nutartį, kurioje savo sprendimą perduoti bylą prokurorui motyvavo tuo, jog šioje byloje prokuroras nėra įteikęs pareiškimo kaltinamajam, todėl teismas padarė išvadą, kad Pareiškimas neatitinka BPK 427 straipsnio reikalavimų. Be to, teismas nutartyje pažymėjo, jog neatvykus kaltinamajam į teismo posėdį galimybė jį atidėti procese numatyta tik vienu atveju, t. y. kai nustatyta svarbi neatvykimo priežastis. Tais atvejais, kai nėra žinoma dėl kokių priežasčių kaltinamasis į teismo posėdį neatvyko, arba neatvykimo priežastys pripažįstamos nesvarbiomis, remiantis BPK 430^1 straipsniu, paskirti kitą bylos nagrinėjimo dieną teisme nėra galimybės. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, padaryta išvada, kad byla turi būti perduota prokurorui.[50]

Pastarasis argumentas, kuriuo grindžiamas teismo sprendimas, gali pasirodyti paradoksalus. Vienu atveju, teisėjai labai formaliai laikosi įstatymo reikalavimų, negali atidėti bylos nagrinėjimo, jeigu kaltinamojo neatvykimo į teismo posėdį priežastys yra nežinomos arba pripažįstamos nesvarbiomis, teigdami, kad įstatymas jiems tokios galimybės nenumato. Tačiau kitais atvejais, įstatyme numatytas taisykles interpretuoja savaip ir priima tokius sprendimus, kurių priėmimo galimybės įstatymas taip pat nenumato (pavyzdžiui, dėl nepakankamai aiškių nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių kai kurie teisėjai atmeta prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka).

2) Prokuroro pareiškime nenurodytos ar neteisingai nurodytos svarbios aplinkybės, turinčios atitikti baudžiamajame įstatyme įtvirtintus nusikalstamos veikos sudėties požymius.

Kauno apylinkės teismas 2014 m. gegužės 6 d. priėmė nutartį, kurioje konstatavo, jog *„Pareiškime dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka nusikalstamos veikos aplinkybes reikia nurodyti tiek, kiek jos nustatytos ikiteisminio tyrimo medžiaga, atskleidžiant kaltininkui inkriminuojamo nusikaltimo sudėties požymius, nustatytus konkrečiame BK straipsnyje.[...] tokiems esminiams trūkumams pašalinti Baudžiamojo proceso kodeksas nustato specialią procedūrą (bylos perdavimą prokurorui), ištaisyti šiuos esminius trūkumus (nurodyti padarymo būdą, pakeisti pareiškime nurodytas faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir naujai išdėstyti*

[50] Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2645-966/2014; Taip pat žiūrėti: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1708-960/2014; Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1495-928/2014.

nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes) teismas neturi galimybės (BPK 256 str.), todėl byla perduotina prokurorei“[51].

3) Kiti atvejai.

Kaip pavyzdį galima pateikti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartį, kurioje byla buvo perduota prokurorui taip pat BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindu. Teismas, susipažinęs su pareiškimo dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka turiniu nustatė, kad jame nėra prokuroro ir kaltinamojo pozicijos dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų. Kadangi kaltinamasis savo kaltės nepripažino, sutrumpintas įrodymų tyrimas negalimas. Taip pat šioje byloje nėra duomenų, kad liudytojams byloje būtų pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, o teismas negali šiuo atveju pritaikyti LR BPK 273 straipsnio nuostatų ir išnagrinėti bylos neapklausęs liudytojų, juolab, kad buvo neaiški ir kaltinamojo pozicija dėl liudytojų apklausos. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes teismas padarė išvadą, kad prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka neatitinka 427 straipsnio reikalavimų, todėl byla turi būti perduota prokurorui.[52]

Taigi prie kitų atvejų priskirtinos situacijos, kai esant tokiam pačiam Pareiškimo reikalavimo pažeidimui, teismas nebūtinai konstatuos esminį BPK 427 straipsnio reikalavimų pažeidimą. Tai priklausys ir nuo konkrečioje byloje susiklosčiusių aplinkybių. Pateiktame pavyzdyje, atsižvelgiant į kitas bylos aplinkybes, t.y. į tai, jog kaltinamasis savo kaltės nepripažino ir kad sutrumpintas įrodymų tyrimas negalimas, prokuroro ir kaltinamojo pozicijos dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų nebuvimas buvo pripažintas BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitikimu, dėl kurio byla perduotina prokurorui.

Bet kokiu atveju, reikia įsidėmėti, jog BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindas bylą grąžinti prokurorui nurodo, jog Pareiškimo reikalavimų neatitikimas turi būti ne bet koks, o esminis. Tai reiškia, jog jo negalima ištaisyti bylos nagrinėjimo teisme metu ir turi būti daroma aiški išvada, kad tik bylą perdavus prokurorui, trūkumai gali būti ištaisyti. Panevėžio apygardos teismas nutartyje pažymėjo, jog *„susipažinus su byloje esančiu prokuroro pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka matyti, kad prokuroro pareiškime nurodyti visi pagrindiniai duomenys – nurodyti kaltinamosios asmens duomenys; aprašyta veika, kurios padarymu ji kaltinama; nurodytas baudžiamojo įstatymo straipsnis ir jos dalis, kurią, prokuroro manymu, atitinka kaltinamosios padaryta veika; išvardyti proceso dalyviai ir kiti duomenys, kurie, prokuroro manymu, patvirtina kaltinamosios kaltę. Taip pat vieną pareiškimo egzempliorių prokuroras įteikė kaltinamajai (41 b. l.). Prokuroras pareiškime nenurodė tik jo*

[51] Kauno apylinkės teismo 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1599-928/2014.

[52] Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1646-119/2014.

paties pozicijos bei kaltinamosios nuomonės dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų, tačiau šį prokuroro pareiškimo trūkumą žemesnysis teismas ištaisė teisiamojo posėdžio metu įsitikinęs, jog kaltinamoji supranta jai pareikštą kaltinimą ir pageidauja būti teisiama tuoj pat, išklausęs prokuroro ir gynėjo nuomones dėl bylos nagrinėjimo nedelsiant (46 b. l.), o taip pat apklausęs liudytojus ir ištyręs kitus byloje esančius įrodymus (49–50, 55–56 b. l.).”[53].

Nepaisant to, jog Pareiškime nebuvo nurodyta prokuroro pozicija bei kaltinamosios nuomonė dėl galimybės į bylos nagrinėjimą nekviesti liudytojų, cituojamoje byloje teismas konstatavo, kad prokuroro surašytas Pareiškimas atitinka visus esminius BPK 427 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus. Kitaip tariant, šioje byloje minėto reikalavimo nebuvimas nebuvo pripažintas esminiu, dėl kurio nebūtų galima nagrinėti bylos pagreitinto proceso tvarka. Toks aukštesnės instancijos teismo sprendimas patvirtina tai, jog sprendimo perduoti bylą prokurorui apskundimas yra reikalingas, kadangi kas yra esminis Pareiškimo reikalavimų neatitikimas, kiekvieną kartą teisėjas sprendžia individualiai, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes, remdamasis savo vidiniu įsitikinimu. Nagrinėti teismų praktikos pavyzdžiai patvirtina ir kitą svarbų dalyką, kad perdavus bylą prokurorui, jam nėra užkertamas kelias pašalinus trūkumus su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka kreiptis dar kartą į teismą, jeigu tam dar yra procesinės prielaidos. Apie šią galimybę prokurorai informuojami nutartimi, kuria priimamas teismo sprendimas perduoti bylą prokurorui. Praktikai pažymi, jog BPK įtvirtinus galimybę skųsti teisėjo sprendimą perduoti bylą prokurorui, ši norma sudrausmino ir patį teismą, nagrinėjantį bylą, todėl nepagrįstų nutarčių, kuriomis byla perduodama prokurorui, sumažėjo ir pats procesas vyksta sklandžiau. Tai labai teigiamai vertintinas pakeitimas, nes kaip anksčiau minėta, apskundimo galimybė yra labai svarbi siekiant nustatyti tiesą, priimti teisingą ir teisėtą sprendimą. Juolab, kad pasitaiko atvejų, jog teismai piktnaudžiauja šia norma, perduodami bylą prokurorui įvairiais pagrindais, kurie tikrai nėra pripažįstami kaip esminiai BPK 427 straipsnio reikalavimų pažeidimai.

Atkreiptinas dėmesys, jog dėl nepakankamo teisinio reguliavimo, praktikoje atsiskleidžia ir dar viena problema. Papildžius BPK nauju - 430^1 straipsniu, atsirado teisinis reguliavimas situacijų, kuomet kaltinamajam pranešus apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, jis neatvyksta dalyvauti nagrinėjant bylą teisme dėl svarbių priežasčių. Tokiu atveju teisėjas paskiria kitą bylos nagrinėjimo teisme dieną ir kaltinamajam įteikia šaukimą į teisiamąjį posėdį. Tačiau problemų iškyla tada, kai į teismo posėdį neatvyksta kaltinamasis, kuriam apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką yra pranešta tinkamai, o jo neatvykimo priežastys yra neaiškios arba žinomos, tačiau pripažįstamos nesvarbiomis. BPK tokios situacijos nereglamentuoja.

[53] Panevėžio apygardos teismo 2014 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-550-719/2014.

Vis tik neaiškumų iškyla ir tuomet, kai į teismo posėdį neatvyko kaltinamasis, kuriam apie teismo posėdžio laiką ir vietą buvo pranešta tinkamai. Vienoje byloje teismas nurodė, kad *„Pagal Lietuvos Respublikos BK 246 str. 1 d. byla pirmosios instancijos teisme nagrinėjama dalyvaujant kaltinamajam. Sutinkamai su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004-09-17 nutarimo „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą“ 19.3 p, jeigu į teismo posėdį neatvyko kaltinamasis priimama nutartis grąžinti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka“*[54]. Būtent šioje byloje neaišku kokiu pagrindu teismas priėmė sprendimą grąžinti bylą prokurorui, kadangi savo sprendime nurodė tik BPK 246 straipsnio 1 dalį, tačiau atsižvelgiant į pateiktą LAT išaiškinimą, pateiktą jo sprendime, galima daryti prielaidą, jog teismas, priimdamas sprendimą vadovavosi sena BPK redakcija, galiojusia iki pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų pakeitimo. Tuo metu byla buvo ne perduodama prokurorui, bet grąžinama tuomet, kai prokuroras neužtikrina kaltinamojo atvykimo į teismą.

3.1.3. Teismo veiksmai, nustačius, jog bylos aplinkybės nėra aiškios

Dar viena nagrinėjama problema – teismo veiksmai, kuomet nustatoma, kad bylos aplinkybės nėra aiškios. Ankstesnėje BPK redakcijoje, galiojusioje iki naujausių pagreitinto proceso pakeitimų, buvo numatyta speciali norma, numatanti, kad bylos nagrinėjimo metu nustačius, kad bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, priimama nutartis bylą grąžinti prokurorui. Šiuo metu ši teisės norma yra panaikinta, o kitos analogiškos ar panašios nuostatos, tiesiogiai nustatančios teismo veiksmus, esant tokiai situacijai – nėra.

Aiškinamajame rašte nurodoma, kad minėtos teisės normos panaikinimu siekiama sumažinti galimybę teismams grąžinti bylą prokurorui dėl nepakankamai aiškių bylos aplinkybių. Aiškinamajame rašte taip pat atkreipiamas dėmesys, jog „nepakankamai aiškios” aplinkybės teismų gali būti interpretuojamos labai įvariai, todėl galimybė bylą grąžinti prokurorui turi būti numatyta tik tuo atveju, kai pareiškimas neatitinka BPK 427 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų.[55]

Galima pastebėti, jog ši norma kelia nemažai sumaišties, kadangi dabar taip pat neaišku kas laikoma esminiu BPK 427 straipsnio reikalavimų pažeidimu. Iš nagrinėtų baudžiamųjų bylų, buvo galima pastebėti, jog teismai bylas perduoda prokurorui esant įvairiems reikalavimų neatitikimams, o bandydami motyvuoti savo sprendimą bylą perduoti prokurorui, reikalavimų neatitikimą taip pat interpretuoja labia įvairiai. Todėl galima teigti, jog šis naujos normos teisinis

[54] Vilniaus miesto apylinkės teismo nutartis 2013 m. lapkričio 12 d. baudžiamojoje byloje Nr. 1-3339-88/2013.

[55] Aiškinamasis raštas, *supra* note 2, p. 7.

reglamentavimas taip pat nėra labai tikslus ir aiškus, o problemų kelia tai, kad dabar iš viso neaišku kaip teismai turėtų elgtis, esant neaiškioms aplinkybėms, kokiu pagrindu ir kokį sprendimą turėtų priimti. Nusikalstamos veikos aplinkybių aiškumas išlieka svarbus, nes tai viena iš sąlygų, kuriai esant, byla gali būti užbaigiama pagreitinto proceso tvarka, todėl nustačius, jog šis reikalavimas buvo pažeistas, teismas turėtų imtis teisingų veiksmų ir priimti geriausią sprendimą.

Nustačius, jog bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, teismas galėtų šias aplinkybes išsiaiškinti teisme, jei tai nereikalauja specialių tyrimo veiksmų, kitas variantas – byla galėtų būti perduodama prokurorui. Pažymėtina, jog šiuo atveju prokurorui neturėtų būti užkertamas kelias vėl su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka kreiptis į teismą, jei nebuvo praleistas BPK 426 straipsnyje numatytas terminas, kadangi patikslinus nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, atlikus tam tikrus ikiteisminio tyrimo veiksmus, byla teisminio nagrinėjimo metu gali būti greitai ir sklandžiai užbaigiama pagreitinto proceso tvarka. Tačiau esant situacijai, kuomet tyrimas reikalauja sudėtingų veiksmų ir ilgo tyrimo, prokuroras galėtų atlikęs išsamų ikiteisminį tyrimą bendra tvarka, kreiptis į teismą su kaltinamuoju aktu.

Pažvelgus iš vienos pusės, prokurorui kreipiantis į teismą, kai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra neaiškios – nesilaikoma pagreitintam procesui keliamų reikalavimų, kadangi nėra vieno iš privalomų, BPK 426 straipsnyje įtvirtintų, pagrindų. Tai reiškia, kad nesant sąlygų viseto – prokuroro kreipimasis su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka yra negalimas. Iš to išplaukia išvada, kad nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas turėtų būti nagrinėjamas parengiamajame posėdyje, tikrinant ar egzistuoja visos sąlygos prokurorui inicijuoti baudžiamosios bylos užbaigimą pagreitinto proceso tvarka. Tuomet galėtume daryti išvadą, jog esant neaiškioms aplinkybėms, kurios turėtų būti nustatinėjamos parengiamojo posėdžio metu, teismas turėtų atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Tiesa, čia susiduriama su keletu kitų problemų. BPK 429 straipsnio 1 dalyje nėra numatyto jokio kito pagrindo, kuriuo būtų galima atmesti prokuroro Pareiškimą. Kadangi šiame straipsnyje nurodyti du pagrindai, atitinkantys BPK 426 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pagreitinto proceso taikymo sąlygas, galbūt būtų tikslinga į BPK 429 straipsnio 1 dalį įtraukti ir trečiąją, t.y. numatyti, kad prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka gali būti atmestas ir tuo atveju, kai nustato, jog bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios. Tačiau čia susidurtume su kita problema, kadangi šiuo pagrindu atmetus prokuroro Pareiškimą, toliau ikiteisminis tyrimas turėtų vykti bendra tvarka, o tai ne visada galėtų būti tikslinga.

Atsižvelgiant į tai, kad byla turi būti išnagrinėjama greitai ir išsamiai, vargu ar būtų įgyvendinti baudžiamojo proceso tikslai atmetus prokuroro Pareiškimą dėl nepakankamai aiškių

aplinkybių, taip užkertant kelią, bylą nagrinėti pagreitinto proceso tvarka. Juk gali susiklostyti situacijos, kuomet teismas nustato, kad bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios ir atmeta prokuroro Pareiškimą. Tačiau tam, kad veikos padarymo aplinkybės taptų aiškios, pakanka atlikti tik keletą nesudėtingų ikiteisminio tyrimo veiksmų, kuriuos atlikus būtų galima kreiptis į teismą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Atsižvelgiant į tai, galima manyti, jog teisingiausias teismo sprendimas tokioje situacijoje būtų bylą perduoti prokurorui, o šis galėtų spręsti, ką daryti. Jei aplinkybių aiškumo nustatymas reikalauja nesudėtingų ikiteisminio tyrimo veiksmų, kuriuos atlikus dar nebūtų praėjęs BPK 426 straipsnyje nustatytas terminas, prokuroras galėtų su Pareiškimu vėl kreiptis į teismą. Jei aplinkybių aiškumo nustatymas reikalauja sudėtingų ir ilgų tyrimo veiksmų, prokuroras gali atlikti tyrimą bendra tvarka ir kreiptis į teismą su kaltinamuoju aktu. Taip pat reikėtų nepamiršti aplinkybės, kad teismas kaip ir prokuroras apie nusikalstamos veikos aplinkybių aiškumą sprendžia subjektyviai, todėl tai, kad vienas teisėjas nustatė, kad bylos aplinkybės yra nepakankamai aiškios, nereiškia, jog tokią pačią išvadą padarys ir kitas teisėjas. Būtent dėl to šioje situacijoje yra reikalinga teismo sprendimo apskundimo galimybė, jog be reikalo nebūtų užkertamas kelias į bylos nagrinėjimą pagreitinto proceso tvarka, kadangi šiuo procesu suinteresuoti gali būti ne tik valstybės pareigūnai, tačiau ir pats kaltinamasis, pripažindamas savo kaltę bei siekdamas švelnesnės bausmės. Toliau paanalizuosime keletą teismų praktikos pavyzdžių, kuomet bylos nagrinėjimo teisme metu buvo nustatyta, jog bylos aplinkybės nėra aiškios. Kokius sprendimus priėmė teismai ir kokie buvo jų motyvai.

Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutartyje nurodoma, kad teismo posėdžio metu paaiškėjo, kad nusikaltimo padarymo aplinkybės nėra aiškios. Teismas nurodė, jog esant neaiškioms veikos padarymo aplinkybėms nei ikiteisminio tyrimo įstaiga savo iniciatyva nei prokuroras neatliko jokių pradinių ikiteisminio tyrimo veiksmų. Dėl to buvo surašytas BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitinkantis prokuroro pareiškimas dėl bylos užbaigimo pagreitinto proceso tvarka, todėl teismas negali šiuo metu išnagrinėti šios baudžiamosios bylos Lietuvos Respublikos BPK XXXI skyriaus antro skirsnio (pagreitinto proceso) tvarka. Byla buvo perduota prokurorui trūkumams ištaisyti.[56]

Šakių rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartyje nurodoma:

„Kaip matyti nurodytos kaltinime faktinės aplinkybės neatitinka kaltinamajam inkriminuotos nusikalstamos veikos. [...] Susipažinus su pateikta baudžiamąja byla, teismas konstatuoja, jog siekiant objektyviai ir teisingai išnagrinėti pateiktą baudžiamąją bylą, būtina tikslinti arba kaltinimo faktines aplinkybes, arba kaltinamojo veiksmų kvalifikaciją. Kadangi

[56] Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-359/2014.

teismas negali savo iniciatyva pakeisti faktinių kaltinimo aplinkybių arba veikos kvalifikacijos neatlikdamas papildomų veiksmų (BPK 255 str., 256 str.), todėl konstatuotina, kad bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, ir byla grąžintina prokurorui.“[57]

Remiantis šiais teismų sprendimais galima konstatuoti, jog teismas neaiškias aplinkybes linkęs sieti būtent su BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitikimu, todėl pritaikydamas BPK 429 straipsnio 3 dalies pagrindą, bylą perduoda prokurorui. Galima sutikti, jog tam tikrai atvejais tai yra teisingas sprendimas, nes prokuroro Pareiškime turi būti trumpai aprašyta padaryta nusikalstama veika. Įstatyme konkretizuojamas šis reikalavimas nurodant, jog Pareiškime turi būti nurodyta nusikalstamos veikos padarymo vieta, laikas, būdas ir padariniai. Jei šie reikalavimai nenurodyti arba nurodyti neaiškiai, netiksliai, tuomet galima daryti prielaidą, jog nėra aiškios ir nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės. Tačiau nagrinėtoje teismų praktikoje radome ne vieną atvejį, kuomet nepakankamas nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas buvo konstatuotas ne visai tiksliai, o tam tikrais atvejais išvedamas ir „pritempiamas“ prie BPK 429 straipsnio 2 dalies normos, numatančios vienintelį pagrindą, kuriuo byla gali būti perduodama prokurorui. Vertėtų nepamiršti, jog BPK norma, numatanti, kad esant neaiškioms bylos aplinkybėms byla grąžinama prokurorui, ir buvo panaikinta tam, kad sumažėtų galimybė teismams grąžinti bylą prokurorui dėl nepakankamai aiškių bylos aplinkybių, vien dėl to, jog „nepakankamai aiškios“ aplinkybės teismų interpretuojamos įvariai. Nors ši norma panaikinta, tačiau nemažai teisėjų, interpretuodami esminių Pareiškimo reikalavimų neatitikimą, perduoda bylą prokurorui kitais pagrindais. Būtent pastarieji atvejai vertintini neigiamai, kadangi pagreitintas procesas nebetenka savo prasmės. Galima manyti, jog dėl šių priežasčių teismas reikalauja, jog būtų atliekamas kiek įmanoma išsamesnis ikiteisminis tyrimas, nurodytos aiškios aplinkybės, tačiau reikėtų nepamiršti pagreitinto proceso esmės ir įstatyminių nuostatų, numatančių, Pareiškimui keliamus reikalavimus, kuriuose privalomi nurodyti tik esminiai duomenys.

Tiesa, teismų praktika šiuo klausimu taip pat nevienoda, todėl dabar panagrinėkime keletą nutarčių, kuriose buvo priimtas sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Šiaulių apygardos teismo 2014 m. liepos 14 d. nutartyje nurodoma, kad prokurorei atvykus su Pareiškimu į apylinkės teismą, tą pačią dieną buvo surengtas teismo posėdis. Teismas, spręsdamas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, išklausęs kaltinamojo, jo gynėjos ir prokurorės nuomones dėl bylos nagrinėjimo pagal prokurorės pateiktą Pareiškimą, priėmė sprendimą atmesti prokurorės Pareiškimą. Šiaulių apygardos teismas nurodė:

[57]Šakių rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-126-876/2014.

"Tokį sprendimą apylinkės teismas argumentavo tuo, kad nėra visiškai aiškios nusikaltimų, kuriais kaltinamas D. P., padarymo aplinkybės, t. y. nėra Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 426 str. 1 d. numatytos sąlygos. Pažymėtina, kad Raseinių rajono apylinkės teismas buvo nurodęs, kad aptariamas sprendimas yra neskundžiamas.

[...] Bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios, kai susipažinus su prokuroro pareiškimu ir pateiktais duomenimis, kyla abejonių dėl kai kurių nusikalstamos veikos aplinkybių (veikos padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai, kitos svarbios aplinkybės) ir šias aplinkybes galima nustatyti atliekant ikiteisminį tyrimą, t. y. apklausiant naujus liudytojus, specialistus, išreikalaujant dokumentus, kitus įrodymus, skiriant ekspertizes ar atliekant kitokius BPK XIV skyriaus antrajame, trečiajame, ketvirtajame ir penktajame skirsniuose numatytus veiksmus.

[...] Jei vadovautis tik prokuroro nuostata, kad jam nusikalstamos veikos aplinkybės yra visiškai aiškios, nepaisant kitų proceso dalyvių pozicijos šiuo klausimu, teismas, nors ir nustatęs, jog bylos aplinkybės nėra aiškios, supaprastinto proceso tvarka išnagrinėjęs bylą, turėtų priimti ydingą, o gal ir neteisingą sprendimą byloje vien dėl to, kad tik prokurorui bylos aplinkybės buvo pakankamai aiškios. Tai prieštarautų baudžiamojo proceso paskirčiai ir jo principams."[58]
Pažymėtina, jog apygardos teismas prokurorės skundą paliko nenagrinėtą.

Kauno apylinkės teismas 2014 m. liepos 31 d. nutartimi taip pat atmetė prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, kuriame išaiškino:
„[...] V. S. inkriminuoto nusikaltimo padarymo aplinkybės yra iš viso neaiškios (faktiškai net nenustatinėtos), dėl ko prokuroras net negalėjo kreiptis į teismą su pareiškimu dėl baudžiamosios bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, o bylą gavęs teismas jos faktiškai negali ir išnagrinėti, nes tai reikštų aiškiai netinkamą baudžiamojo įstatymo pritaikymą.

Tokiais atvejais (konstatavę neaiškias nusikalstamos veikos aplinkybes) teismai savo praktikoje įvertinę tą aplinkybę, kad baudžiamosios bylos perdavimas teismui nagrinėti ją pagreitinto proceso tvarka yra galimas iš viso tik tuomet, kai inter alia yra aiškios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, pripažįsta, kad be tipinių prokuroro pareiškimo dėl baudžiamosios bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka atmetimo atvejų, kurie numatyti BPK 429 str. 1 d., galimas ir prokuroro pareiškimo atmetimas dėl to, kad nusikalstamos veikos, kuri inkriminuojama kaltinamajam, padarymo aplinkybės nėra aiškios [...] Tokiais atvejais prokuroro pareiškimas atmetamas BPK 428 str. 2 d. 3 p. numatytu pagrindu neskundžiama

[58] Šiaulių apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2014 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-831-354/2014.

nutartimi (tą galima padaryti ir protokoline nutartimi nesurašant nutarties kaip atskiro dokumento).“[59]

Kaip matome, paskutinėse bylose, nustačius neaiškias aplinkybes, prokurorų Pareiškimai buvo atmesti, nurodant tai pagrindžiančius argumentus. Galima sutikti, jog šios nutartys yra tikrai labai motyvuotos. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad apylinkės teismo sprendimas, kurį vėliau apskundė Šiaulių apygardos teismui, buvo priimtas parengimo bylą nagrinėti teisiamajame posėdyje metu. Būtent šiame etape BPK 428 straipsnyje yra numatyti sprendimai, kuriuos gali priimti teisėjas, iš kurių vienas ir yra teismo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Tačiau sekančioje byloje, teismas sprendimą atmesti prokuroro Pareiškimą priėmė jau bylos nagrinėjimo teisme metu. Taip pat nurodė, kad be tipinių prokuroro Pareiškimo atmetimo atvejų, numatytų BPK 429 straipsnio 1 dalyje, teismas gali atmesti prokuroro Pareiškimą ir tada, kai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės nėra aiškios.

Apibendrinus teismų praktiką, kurioje buvo nagrinėtos nepakankamai aiškios aplinkybės ir teismų priimtų sprendimus, galima daryti išvadą, jog teismų praktika skirtinga. Vienais atvejais, kai teismas nepakankamai aiškias arba iš viso neaiškias aplinkybes nustato parengimo bylą nagrinėti teisme metu, priima sprendimą atmesti prokuroro pareiškimą bylą nagrinėti pagreitinto proceso tvarka, nurodant atlikti išsamų ikiteisminį tyrimą bendra tvarka. Tais atvejais, kai nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių nepakankamas aiškumas nustatomas bylos nagrinėjimo teisme metu, teismas priima nutartį bylą perduoti prokurorui, siedamas aplinkybių nepakankamą aiškumą su BPK 427 straipsnio reikalavimų neatitikimu, suteikiant galimybę skųsti tokį teismo sprendimą arba pašalinus trūkumus kreiptis į teismą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka. Taip pat tokiu atveju nustačius, jog nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumas reikalauja itin išsamaus tyrimo dėl kurio būtų praleisti BPK nustatyti kreipimosi į teismą terminai, prokuroras turi teisę ikiteisminį tyrimą užbaigti įprastine tvarka, surašant kaltinamąjį aktą. Nors teismų praktikoje BPK 429 straipsnio 1 dalies pagrindai įvardijami kaip tipiniai prokuroro Pareiškimo atmetimo pagrindai, taip pat praktikoje taikomas Pareiškimo atmetimas dėl neaiškių nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių, remiantis tuo pačiu BPK 428 straipsnio 2 dalies 3 punktu, tačiau tokia praktika abejotina, nes įstatymas pastarojo pagrindo nenumato, o analizuojant BPK 429 straipsnio 1 dalies nuostatą, neatrodo, jog įstatymas numato ir kokius nors kitus prokuroro Pareiškimo atmetimo pagrindus. Įstatymas numato tokius atmetimo atvejus, kurie yra aiškūs, nekeliantys beveik jokių diskusijų,

[59] Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2327-946/2014.

tuo tarpu tikėtina, kad atmetimas dėl nepakankamai aiškių nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių dažnu atveju būtų ginčytinas teismo sprendimas.

3.2. Bylos nagrinėjimas apeliacinės ir kasacinės instancijos teismuose

BPK 432 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad išnagrinėjus bylą pirmosios instancijos teisme pagreitinto proceso tvarka, nuosprendis ir nutartys skundžiami bendra tvarka. Tai reiškia, jog skirtingai nei teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procese, pagreitinto proceso tvarka išnagrinėjus bylą, baudžiamojo proceso dalyviai ir prokuroras gali pasinaudoti teise tiek apeliaciją, tiek į kasaciją.

Apeliacinės instancijos teismas pagal paduotą apeliacinį skundą patikrina pirmosios instancijos teismo nuosprendžių ar nutarčių teisėtumą ir pagrįstumą, o prireikus gali ištaisyti apeliacinės instancijos teismo padarytas klaidas. Kaip jau žinome, apeliacinės instancijos teismas bylą nagrinėja tik apeliacinio skundo ribose ir negali pabloginti apelianto teisinės padėties. Šis teismas sprendžia ir fakto klausimus, todėl išnagrinėjęs bylą gali pakeisti nuosprendį, panaikinti apkaltinamąjį nuosprendį ir nutraukti bylą arba panaikinti apylinkės teismo priimtą nuosprendį ir priimti naują nusoprendį. Tuo tarpu kasacinė intancija patikrina apeliacinės instancijos teismo sprendimą kasacinio skundo ribose ir tik dėl tų klausimų, kurie buvo nagrinėti apeliacine tvarka. Lietuvos Aukščiausiajam Teisme nagrinėjami klausimai tik tiek, kiek tai susiję su teisės taikymu (BPK 376 straipsnio 1 dalis), kadangi kasacinis teismas fakto klausimų nenagrinėja ir naujų nuosprendžių nepriiminėja. Šio teismo priimta nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Anketos rezultatai parodė, jog dėl perteklinių teismo reikalavimų atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus, dažnai reikia skubėti. Respondentai nurodė, jog atsižvelgdami į teismų poziciją, stengiasi atlikti kuo išsamesnį ikiteisminį tyrimą, atlikti visus įmanomus proceso veiksmus ir surinkti visus būtinus dokumentus. Kadangi juos spaudžia BPK numatytas terminas, o byla, kurią siekiama užbaigti pagreitinto proceso tvarka, nėra vienintelė tuo metu turima byla, neretai šie proceso veiksmai yra atliekami paskubomis, ne visai kokybiškai. Nenuostabu, jog tokia byla gali būti išnagrinėjama netinkamai įvertinus kai kurias reikšmingas bylos aplinkybes, ko pasekoje gali būti priimtas neteisingas teismo sprendimas. Todėl labai svarbi tampa apskundimo galimybė tiek teismų priimtų nuosprendžių, tiek nutarčių.

BPK normos, reglamentuojančios pagreitinto proceso institutą numato, jog teismo sprendimai, numatyti BPK 428 straipsnio 2 dalyje, yra neskundžiami, tuo tarpu BPK 429 straipsnio 2 dalies pagrindu priimtos teismo nutartys yra skundžiamos. Šiame darbe buvo analizuoti du pagrindiniai teismo sprendimai, keliantys didžiausias diskusijas – teismo prendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka bei teismo

sprendimas perduoti bylą prokurorui. Pažymėtina, jog pirmasis sprendimas gali būti priimamas parengimo bylą nagrinėti teisme metu, o antrasis – bylos nagrinėjimo teisme metu. Iki naujausių pakeitimų teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą buvo neskundžiamas be jokių alternatyvių galimybių. Tačiau po pakeitimų atsirado nauja norma, numatanti, jog šis teismo sprendimas, kaip ir sprendimas bylą perduoti prokurorui, yra skundžiamas BPK X dalyje nustatyta tvarka. Tapo neaišku, kokios teisinės pasekmės taikomos atmetus prokuroro Pareiškimą. Pateikti apylinkės teismų sprendimai parodė, jog teismų praktikoje vieningos nuomonės nėra, taip pat tą patvirtino ir tyrimo rezultatai, nes respondentai nurodė skirtingus variantus. Taip pat iškilo svarstymai, galbūt BPK 429 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti Pareiškimo atmetimo pagrindai nėra galutiniai, kad prokuroro Pareiškimas gali būti atmetamas ir kitu, įstatyme neįtvirtintu pagrindu – esant neaiškioms nusikalstamos veikos padarymo aplinkybėms. Toliau paanalizuosime Klaipėdos apygardos teismo nutartį, kuri priimta po naujausių BPK pakeitimų ir kurioje keliamas prokurorės Pareiškimo atmetimo teisėtumo klausimas. Pažymėtina, jog žemesnės instancijos teismas atmetė Pareiškimą, konstatuodamas, kad jis neatitinka įstatymo reikalavimų. Prokurorė su tuo nesutiko ir pateikė apeliacinį skundą, kurį Klaipėdos apygardos teismas tenkino ir konstatavo:

„Atmesti pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka teismas, kaip nustatyta BPK 429 str. 1 d., gali dėl dviejų priežasčių – kai nustato, kad yra praleistas BPK 426 str. numatytas terminas arba kad byla teisminga apygardos teismui. Taigi, apylinkės teismas bylos parengimo nagrinėti teisme pagreitinto proceso tvarka metu galėjo priimti tik vieną iš aukščiau išvardintų sprendimų. Tuo tarpu sprendimą bylą perduoti prokurorui teismas gali priimti tuo atveju, jeigu bylos nagrinėjimo teisme metu nustatoma, kad surašytas iš esmės BPK 427 str. reikalavimų neatitinkantis prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka (BPK 429 str. 2 d.).

[...] Remdamasis aptartu aukštesnysis teismas sprendžia, jog apylinkės teismas, nenustatęs bent vieno iš BPK 429 str. 1 d. numatytų pagrindų (praleistas BPK 426 str. numatytas terminas; byla yra teisminga apygardos teismui), kas būtų pagrindas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, privalėjo priimti sprendimą surengti bylos nagrinėjimą teisme tuoj pat arba surengti bylos nagrinėjimą teisme kitą dieną, o po to bylą nagrinėti BPK V dalyje nustatyta tvarka bei remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama teismų praktika.“[60]

Ši apeliacinės instancijos teismo nutartis patvirtina anksčiau darytą prielaidą, jog BPK 429 straipsnio 1 dalyje numatytas pagrindų sąrašas yra galutinis ir galimybės atmesti prokuroro Pareiškimą dėl įstatymo reikalavimų neatitikimo įstatymas nenumato. Todėl nesant nei vienam

[60] Klaipėdos apygardos teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. *1S-973-557/2013.*

atmetimo pagrindui, teisėjas privalo priimti sprendimą bylą nagrinėti teisme tuoj pat arba surengti bylos nagrinėjimą teisme kitą dieną, atsižvelgdamas į tai, ar yra kaltinamojo prašymas. Tokią teismų praktiką galima laikyti tinkama, kadangi ji atitinka BPK numatytą pagreitinto proceso teisinį reguliavimą.

Peržiūrėjus naujausią teismų praktiką ir apskųstus apeliacinės instancijos teismų sprendimus, galima pastebėti, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtų bylų, kurios prieš tai buvo išnagrinėtos pagreitinto pagreitinto proceso tvarka nėra daug. Pažymėtina, jog kasaciniai skundai buvo pateikti dėl įrodinėjimo taisyklių, baudžiamojo kodekso nuostatų taikymo, tačiau dėl konkrečių pagreitintą procesą reglamentuojančių normų naujų LAT išaiškinimų nėra. Galima tik apgailestauti, kadangi po naujųjų BPK pakeitimų, LAT pozicija ir išaiškinimai konkrečiais nagrinėtais probleminiais klausimais būtų itin naudingi.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, jog taikant pageitinto proceso institutą susiduriama ne tik su teorinėmis, bet taip pat ir su praktinėmis problemomis, kadangi vieningų teismo išaiškinimų aktualiais probleminiais klausimais - nėra. Praktikoje pagreitintam procesui keliami didesni reikalavimai, nei tai numato BPK, taip pat šiame skyriuje aptartos problemos, kuomet dėl kaltinamojo ar kitų proceso dalyvių neatvykimo bylos nagrinėjimas teisme gali trukti ilgą laiko tarpą. Visa tai priartina pagreitintą procesą prie įprastinio baudžiamojo proceso, todėl kyla abejonės, ar pagreitintas procesas, kaip atskira supaprastinta baudžiamoji procesinė forma, yra tikrai toks reikalingas. Šiuo tikslu anketoje buvo klausiama praktikų nuomonės apie pagreitinto proceso reikalingumą (žiūrėti darbo Priedą Nr. 7). 65,9 % respondentų nurodė, kad šis procesas yra labai reikalingas, 29,1 % atsakė, jog nelabai reikalingas, o 4,9 % nurodė, jog pagreitinto proceso institutas yra visiškai nereikalingas. Iš šių rezultatų darytina išvada, jog pagreitinto proceso institutas neabejotinai turi būti tobulintinas. Efektyviai taikyti naujasias pagreitinto proceso teisės normas kliudo teismų praktika, kurioje naujaisiais pakeitimais vadovaujamasi tikrai ne visada, o taip pat problematiškas ir BPK teisinis reguliavimas, ypatingai bylos nagrinėjimo teisme metu, kuomet susiduriama su viena kitai prieštaraujančiomis normomis ir Įstatymo spragomis.

IŠVADOS

1. Pagreitintas procesas yra skirtas pagreitinti ir kitokiais būdais optimizuoti baudžiamąjį procesą, ypatingai supaprastinant ikiteisminio tyrimo stadiją, tačiau taip pat numatant specialius terminus ir bylos parengimo nagrinėti teisme etape, kad esant aiškioms nusikalstamos veikos aplinkybėms asmuo kuo greičiau būtų teisiamas ir procesas nebūtų vilkinamas. Pagreitintas procesas visapusiškai pasiekia savo tikslus, jeigu efektyviai užbaigiama ne tik ikiteisminio tyrimo stadija, tačiau ir bylai atkeliavus į teismą, ji išnagrinėjama per vieną teismo posėdį.
2. Pagreitintas procesas savo turiniu labai artimas įprastiniam baudžiamajam procesui, skiriasi tik terminai ir kai kurių etapų supaprastinimas, tuo tarpu teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas yra kur kas labiau išsiskiriantis procesas, kadangi esant sąlygų visetui ir taikant šį procesą, visiškai atsisakoma bylos nagrinėjimo teisiamajame posėdyje, prokurorui nereikai palaikyti valstybinio kaltinimo, todėl šiuo procesu greitai ir efektyviai pasiekiami baudžiamojo proceso tikslai. Tuo tarpu pagreitintą procesą lyginant su analizuotomis užsienio valstybėmis, darytina išvada, kad pagreitinto proceso taikymo galimybės Lietuvoje yra plačiausios, tačiau užsienio valstybėse pastebimas bausmių, kurios gali būti paskirtos pagreitinto proceso tvarka, švelnumas.
3. BPK pagreitinto proceso teisinis reguliavimas ikiteisminio tyrimo stadijoje yra tinkamas ir veiksmingas, sudaro galimybes į teismą kreiptis ikiteisminio tyrimo dieną, neatlikus jokių proceso veiksmų arba atlikus vos keletą. Tačiau pagreitinto proceso institutas negalės būti praktiškas tol, kol nebus pakeista teismo pozicija ir prokurorams nebus suteikta galimybė kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka, atlikus proceso veiksmus tik ta apimtimi, kuri yra reikalinga pagal šio proceso esmę.
4. Esminiai BPK pakeitimų privalumai, palengvinantys pagreitinto proceso taikymą, kuriuos teigiamai vertina ir praktikai, tai BPK 426 staipsnyje numatytas terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos, bei prokuroro pareigos užtikrinti proceso dalyvių dalyvavimą teisme panaikinimas, numatant tik pareigą pranešti apie apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką.
5. BPK 426 straipsnyje nustatyto termino prailginimas didelės įtakos pagreitinto proceso taikymui nepadarė. Didžioji dalis prokurorų kreipiasi į teismą su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka nepraėjus 10 dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios.
6. Teisminio bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka teisinis reguliavimas yra itin problemiškas, ko pasekoje problemų kyla ir teismų praktikoje, nes taikant ir aiškinant

naujasias BPK normas, teismai jas interpretuoja savaip. Teismų praktikoje pastebimi atvejai, kuomet teismo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka ir teismo sprendimas perduoti bylą prokurorui, priimami kitais, BPK nenumatytais, pagrindais.

PASIŪLYMAI

1. Esant baigtiniam BPK 429 straipsnio 1 dalies sąrašui, kuomet prokuroro pareiškimo dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka atmetimas kitais, nei šiame straipsnyje numatytais pagrindais, yra negalimas, tikslinga panaikinti BPK 429 straipsnio 3 dalyje numatytą nuostatą, numatančią, kad teismo sprendimas atmesti prokuroro Pareiškimą yra neskundžiamas.
2. Atsižvelgiant į situacijas, kad parengimo bylą nagrinėti teisme metu gali būti nustatoma, jog prokuroro Pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka neatitinka esminių reikalavimų, numatytų BPK 427 straipsnyje, kadangi nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra neaiškios, tikslinga BPK 429 straipsnio 2 dalies normą papildyti ir išdėstyti taip:

   „*Jeigu pirmojo teismo posėdžio metu arba bylos nagrinėjimo teisme metu nustatoma, kad surašytas iš esmės šio Kodekso 427 straipsnio reikalavimų neatitinkantis prokuroro pareiškimas dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka, byla perduodama prokurorui*“.

   Tokiu atveju, prokuroras gali pasirinkti ar pataisius trūkumus vėl kreiptis į teismą pagreitinto proceso tvarka, ar kreiptis į teismą surašius kaltinamąjį aktą, ar apskųsti teismo nutartį, kuria nuspręsta bylą perduoti prokurorui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ažubalytė R., Baudžiamojo proceso tendencijos: formų diferenciacija. Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai. Recenzuotų mokslininkų straipsnių baudžiamosios teisės, bausmių vykdymo ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. Vilnius: Registrų centras, 2014, p. 229-242.
2. Ažubalytė, R; Jurgaitis, R.; Zajančkauskienė, J. *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
3. Ažubalytė, R.; Jurka, R.; Šalčius, M.; Zajančkauskienė, J. *Baudžiamojo proceso teisė: metodinė priemonė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
4. Baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 120, 121, 126, 132, 139, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 131(1), 430(1) straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 75-3769.
5. Goda, G. Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos. *Teisė*. 2007, 65.
6. Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P., *Baudžiamojo proceso teisė (2-oji pataisyta ir papildyta laida)*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
7. Goda G., Mokomoji priemonė: Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai. 1997: Saulužė.
8. Informatikos ir ryšių departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus]. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika, 2012 – 2013 m. statistika apie baigtus ikiteisminius tyrimus [žiūrėta 2015-03-25]. <http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201312_lt/f-1-it-201312.data.txt&ff=%3C%21--%7C1-IT%7C5%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20u%C5%BEregistruotus%20ir%20baigtus%20ikiteisminius%20tyrimus%20%28Forma_F-1IT%29>;
9. Informatikos ir ryšių departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus]. Nusikalstamumo ir ikiteisminių tyrimų statistika, 2013 – 2014 m. statistika apie baigtus ikiteisminius tyrimus [žiūrėta 2015-03-10]. <http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201412_lt/f-1-it-201412.data.txt&ff=%3C%21--%7C1-IT%7C5%7C--

%3E&tt=Duomenys%20apie%20u%C5%BEregistruotus%20ir%20baigtus%20ikiteisminius%20tyrimus%20%28Forma_F-1IT%29>.

10. Informatikos ir ryšių departamento prie LR Vidaus reikalų ministerijos statistika [interaktyvus]. Teisminio nagrinėjimo statistika, Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika - 2010 m., 2011 m., 2012m., 2013 m. (I instancijos teismuose) [žiūrėta 2015-03-09]. <http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/?lang=lt&rt=3>.
11. Įstatymo projekto XIP-4759 aiškinamasis raštas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 82, 120, 121, 126, 132, 139, 167, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 407, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 9^1, 131^1, 430^1 straipsniais įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 64^1 straipsniu įstatymo projekto". 2012, XIP-4759.
12. Jurbarko rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-110-523/2014.
13. Jurgaitis, R. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: proceso be įprastojo nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos. *Jurisprudencija*. 2008, 6 (108); 67-75.
14. Jurgaitis R. *Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus teisės universitetas, 2004.
15. Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-359/2014.
16. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai (edukologija ir kiti socialiniai mokslai). Vadovėlis (ketvirtas leidimas). Šiauliai: Liucilijus, 2007.
17. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2014 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1126-508/2014.
18. Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1495-928/2014.
19. Kauno apylinkės teismo 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1599-928/2014.
20. Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2327-946/2014.
21. Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2645-966/2014.
22. Kauno apylinkės teismo 2014 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2776-954/2014.

23. Klaipėdos apygardos teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-973-557/2013.
24. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-469-144/2014.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-43/2006.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-452/2013.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis baudžiamojo byloje Nr. 2K-452/2013.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą“. *Teismų praktika.* 2005, 22.
29. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. I-47 “Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo” patvirtintos rekomendacijos “Dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka”, pakeistos 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. I-187 “Dėl Rekomendacijų dėl proceso baigimo baudžiamuoju įsakymu ir dėl Rekomendacijų dėl proceso baigimo pagreitinto proceso tvarka pakeitimo”. *Valstybės žinios.* 2003, Nr, 39-1805; 2004, Nr. 173-6428.
30. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. I-110 „Dėl Rekomendacijų dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos“ patvirtintos rekomendacijos „Dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos”, pakeistos 2014 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. I-133 “Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. I-110 „Dėl rekomendacijų dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos“ pakeitimo”. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 9479.
31. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 45/06 “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai” [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2015-02-18] <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta484/content>.
32. Magistro baigiamojo darbo *Pagreitintas procesas: teoriniai ir praktiniai aspektai* tiriamosios dalies internetinė anoniminė apklausa [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2015-04-14]. <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/674641833/>.

33. Panevėžio apygardos teismo 2014 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-550-719/2014.
34. Swiss Criminal Procedure Code (Accelerated procedure: 358-362 Art.). *The Federal Assembly of the Swiss Confederation* [interaktyvus]. 2007, SR 312.0 [žiūrėta 2015-03-18] <http://www.admin.ch/opc/it/classified-compilation/20052319/201101010000/comparison.html>.
35. Šakių rajono apylinkės teismo teisėjos 2014 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-126-876/2014.
36. Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1432-900/2013.
37. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-831-354/2014.
38. The Germany code of criminal procedure (Accelerated procedure: 417-429 sections). *Federal Law Gazette* [interaktyvus]. 1987, page 1074 [žiūrėta 2015-02-15]. <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html>.
39. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3339-88/2013.
40. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 1 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1521-957/2014.
41. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1646-119/2014.
42. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1708-960/2014.
43. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-779-827/2014.

ANOTACIJA

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti naujausių Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų, susijusių su pagreitintu procesu, įtaką pagreitinto proceso veiksmingumui, išanalizuoti ir įvertinti pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų, teorijos ir praktikos santykį. Analizuojant teisinį ir praktinį pagreitinto proceso reguliavimą, galima pastebėti, jog šis procesas nėra toks veiksmingas kaip tikėtasi. Remiantis atliktu tyrimu, yra teikiami pasiūlymai dėl efektyvesnio pagreitinto proceso taikymo praktikoje.

Reikšminiai žodžiai: baudžiamasis procesas, pagreitintas procesas, ikiteisminis tyrimas, teisminis nagrinėjimas.

ANNOTATION

The purpose of this research aims to find out the most recent amendments to the Code of Criminal Procedure relating to the accelerated procedure, influence the effectiveness of an accelerated procedure, analyze and evaluate the accelerated procedure of governing law, between theory and practice. By analyzing the legal and practical accelerated procedure adjustment it is seen that process is not effective as expected. According to the research, there are some recommendations due to more effective accelerated procedure in practise.

Keywords: criminal procedure, accelerated procedure, pre-trial investigation, trial.

SANTRAUKA

Magistrinio darbo tema – Pagreitintas procesas: teoriniai ir praktiniai aspektai. Šiame darbe analizuojami naujausi, 2013 m. liepos 13 d. padaryti, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, susiję su pagreitintu procesu. Tema ypač aktuali, kadangi Lietuvos baudžiamojo proceso teisės mokslininkų praktiškai nėra nagrinėta, tačiau išanalizavus teoriją bei teismų praktiką, išryškėja ne mažai problemų. Tai patvirtina ir anoniminės apklausos rezultatai.

Darbo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti pagreitintą procesą reglamentuojančių teisės normų, teorijos ir praktikos santykį, atskleidžiant pagreitinto proceso kaip supaparastintos baudžiamosios procesinės formos veiksmingumą, siekiant įgyvendinti pagreitinto proceso paskirtį. Darbe atskleidžiama pagreitinto proceso paskirtis, pagrindiniai bruožai, taikymo sąlygos ir ryšys su kitomis baudžiamosiomis procesinėmis formomis. Palyginus pagreitintą procesą su užsienio valstybių pagreitintais procesais, galima pastebėti, jog Lietuvoje šio proceso taikymo galimybės yra plačiausios. Tiriamojoje dalyje analizuojamas ikiteisminis tyrimas ir bylos nagrinėjimas teisme pagreitinto proceso tvarka, atskleidžiami pagrindiniai teisinio reguliavimo ir taikymo probleminiai aspektai.

Teismų praktikos pavyzdžiai ir apklausos rezultatai parodė, jog teisinis pagreitinto proceso reguliavimas ir taikymas praktikoje iš tikrųjų skiriasi. Nors BPK neįpareigoja prokuroro atlikti proceso veiksmų ir pateikti ikiteisminio tyrimo medžiagą, kreipiantis į teismą pagreitinto proceso tvarka, tačiau teismų pozicija yra kitokia. Tyrimas patvirtino, jog praktikoje dažniausiai kreipiamasi į teismą atlikus visus įmanomus ikiteisminio tyrimo veiksmus, surinkus visą ikiteisminio tyrimo medžiagą. Bylos nagrinėjimo teisme metu iškyla problemų, kai teismas pripažįsta, jog nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės yra nepakankamai aiškios. Norma, numatanti kaip teismas turėtų elgtis tokiu atveju - panaikinta, todėl dabar teisme nustačius nepakankamai aiškias aplinkybes, priimami skirtingi sprendimai. Galima pastebėti ir teisinio reguliavimo probleminių aspektų. Pavyzdžiui, po naujausių pakeitimų tapo neaišku, ar teismo sprendimas atmesti prokuroro pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka yra skundžiamas ar ne. BPK 428 straipsnio 3 dalyje ir 429 straipsnio 3 dalyje numatytos prieštaringos nuostatos.

Darbe detaliai analizuojami šie ir kiti probleminiai aspektai, susiję su pagreitintą procesą reglamentuojančių BPK normų tarpusavio prieštaravimais ir praktinėmis taikymo problemomis.

SUMMARY

The topic of this master's thesis – Accelerated Procedure: Theoretical and Practical Aspects. Author analyses the latest amendments of Criminal Procedure Code of the Republic of Lithuania, done on 13th of July 2013, that is relating to accelerated procedure. The topic is particularly relevant, because Lithuanian scholars of criminal procedure law have not researched this topic in great detail, however analysis of theory and courts practice problems in relation to this topic arise. This accept by anonymous survey.

The aim of this thesis is to analyse and appreciate accelerated procedure of governing law between theory and practice, revealing accelerated procedure as simplified criminal procedural form efficiency to achieve the purpose of accelerated procedure. In this topic reveals the purpose of accelerated procedure the main attribute, application conditions and connection with other criminal procedural form. Accelerated procedure compared with accelerated procedure of foreign states, it can be noted, the widest application possibilities of this procedure are in Lithuania. Part of the research are analyses pre-trial investigation and courts proceedings, disclousure main problematic aspects of legal regulation and application.

Courts practice and results of the survey showed that the legal regulation of accelerated procedure and practice really different. Although the Code of Criminal Procedure does not require the prosecutor to carry out the process steps and submit pre-trial investigation material, access to justice accelerated procedure, but the judicial position is different. The research confirmed, that in practice often reffered to the court after investigating all possible steps to collect all the pre-trial investigation material. During case hearing there is a problem when the court declare that the circumstances of the offense is not sufficiently clear. The rule of law, providing as court shoud deal in such a case – canceled, so now the court declare insufficiently precise circumstances, adoption different decisions. It can be seen and legal regulation problematic aspects. For example, following the recent changes became unclier whether the court decision to refuse the prosecutor's application for an accelerated trial procedure is appealed or not. CPC 428 article 3 part and 429 article 3 part provided contradictory attitudes.

These and other problematic, aspects related to the accelerated procedure regulating the norms of CPC and inconsistencies and the practical application problems, are analysing in thesis.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Priedas Nr. 2

	Užregistruota: ikiteesminių tyrimų	Baigta ikiteisminių tyrimų	Augimas(+) Mažėjimas (-)	Iš jų BPK 220 str.	BPK 397 str. 1d.2p.	BPK 418 str.	BPK 426 str.	Nutraukta BPK 3str.1- 9p.212str.2 -10p.397str. 1d.1p. 417str.1d.
	2013 : 2014	2013 : 2014	kiek.: %	2013 : 2014	2013 : 2014	2013 : 2014	2013 : 2014	2013 : 2014
	1 : 2	3 : 4	5 : 6	7 : 8	9 : 10	11 : 12	13 : 14	15 : 16
Iš viso	1:102674:101486:	93553: 96158:	-1188: -1.2:	24710: 23104:	283: 352:	11150: 12163:	2263: 2450:	55147: 58089:

Priedas Nr. 3

	Užregistruota: ikiteisminių tyrimų	Baigta ikiteisminių tyrimų	Augimas(+) Mažėjimas (-)	Iš jų BPK 220 str.	BPK 397 str. 1d.2p.	BPK 418 str.	BPK 426 str.	Nutraukta BPK 3str.1- 9p.212str.2 -10p.397str.: 1d.1p. 417str.1d.
	2012 : 2013	2012 : 2013	kiek.: %	2012 : 2013	2012 : 2013	2012 : 2013	2012 : 2013	2012 : 2013
	1 : 2	3 : 4	5 : 6	7 : 8	9 : 10	11 : 12	13 : 14	15 : 16
Iš viso	1:100043:102674:	84058: 93553:	2631: 2.6:	24221: 24710:	179: 283:	8768: 11150:	3031: 2263:	47859: 55147:

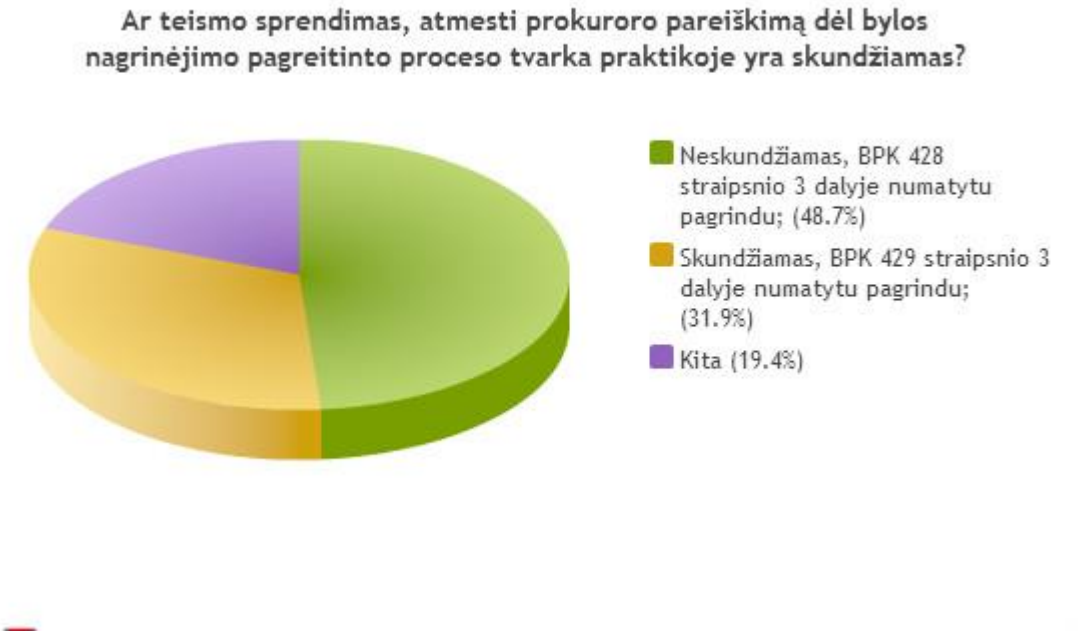
Priedas Nr. 4

Priedas Nr. 5

Priedas Nr. 6

Jūsų nuomone, ar reikalingas pagreitinto proceso institutas?
Labai reikalingas (66%)
Nelabai reikalingas (29.1%)
Visiškai nereikalingas (4.9%)

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____
(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____

_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*